Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 11 (1557) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 16 САКАВІКА 1986 г. ЦАНА 10 зл.

На раённым аглядзе „Беларуская песня-86" у Беластоку. Фота Сяргея Грынявіцкага.

АРГУМЕНТ

Пішу адразу пасля раённага агляду „Беларуская песня-86" у Беластоку. Яшчэ не прыйшоў у сябе ад уражанняў, якія вынес з Дома культуры „Закэнта". Не мне ацэньваць асобныя калектывы і салістаў. Я хачу пару слоў сказаць аб нашых песенных конкурсах.

Зала клуба была перапоўнена да такой ступені, што не было дзе яблыку ўпасці. І было шмат моладзі. Многія вярнуліся дамоў з-пад зачыненых дзвярэй клуба.

Не ведаю, як спевакі могуць даспяваць песню да канца, бачачы, што народ проста плача. Я за заслонкай слёз амаль не бачыў мужчынскага калектыву з Рыбалаў, але чуў, што іх галасы не дрыжалі, калі яны выконвалі сваю першую песню аб удаве. Вакол мяне людзі плакалі, як і я, а іх галасы ўсё ж звінелі чыста, гарманійна і так прыгожа, як заўсёды. І, як заўсёды, суправаджаў іх нязломны Пётр Нявінскі. І другое, што мяне здзіўляе, гэта Юрка Налівайка: на агляды падбірае сабе такія песні, што нельга абыякава слухаць, бо яны таксама кранаюць сэрца. А ён спявае чыста, хоць з вачыма, поўнымі слёз!

Я не хачу гэтым сказаць, што на аглядах збіраюцца толькі плаксы. Не, гэта песні прыводзяць нас у такі стан. Яны ніхто не пакідаюць абыякавым да нашага мінулага і да прыгажосці нашай зямлі, на якой жы-

(Працяг на стар. 7)

ДУРНЕЙШЫ СЫН ДУРНОГА БАЦЬКІ

У мяне няма ахвоты быць дурнейшым сынам дурнога бацькі.

Напісанае А. Барскім у яго рубрыцы „На мяжы" ад 26 студзеня г.г. можна аднесці да кожнага, да самога аўтара таксама. А так наогул, дык з дурняваннем трэба яму абачлівей: не народы застаюцца ў дурнях, а іх палітыкі. Я гэтым не пярэчу, што з намі, беларусамі, было і ёсць менавіта так: сярод нацыянальных груповак тадышняй Польшчы нашы „бацькі" ўстанавілі ганебны рэкорд у непаслядоўнасці, хаосе ды завідлівасці, а мы, іхныя дзеці, перанялі гэтую жахлівую спадчыну. Ну што ж, мець прэтэнзіі да народа, нават за тое, што ён страчвае розум, гэта занятак зусім бяссэнсавы і быў бы лішні гонар называць яго праявай зазнайства, рэцыдывам арагантнасці. Я асабліва хачу тут аднаго — спрабаваць усвядоміць сабе, чаму гэтак было і надалей ёсць.

Нешта зразумець — гэта ў значнай меры і вырашыць: добры пачатак лічыцца паловаю ўдачы. На мой погляд, сутнасць тае беларускай грыжы, як жа ашаламляльнай для суседзяў і далейшых, знакаміта перадае народны афарызм: „Таму я дурны, што бедны, а таму бедны, што дурны". Справа не ў квадратуры бязвыйсця: чалавецтва здаўна заўважыла ўзаемную залежнасць паміж узроўнямі матэрыяльнага існавання і духоўнага існавання (Маркс фармулюе: быт вызначае свядомасць). Прафесар Тамашэўскі ў цытаванай намі кніжцы справядліва не абышоў бокам тую з'яву, адзначаючы, што за беларускім рукам бачыліся найскромныя сродкі, настолькі ён быў „ветрам падшыты", што можна здзіўляцца ягонай усё-такі жыццяздольнасці (галадней за заходнебеларусаў ніхто не жыў, „гуралі" і тыя дастойней). У зацюканай ды бясхлебнай радзіме ўсё лямант і сварка, падкусванне і даносы, сястры на брата, жонкі на мужа... Мараль, як вядома, з'яўляецца пасля хлеба (грэх навучаць галоднага, перш трэба яго накарміць, бы ў славуты цуд Хрыстоў з размнажэннем ежы для слухачоў сваіх). Геаграфія багацця адпавядае геаграфіі культурнасці, не відаць народаў бедных, але культурных, як і не ўгледзіш народа багатага, але некультурнага ў сваім нацыянальным патэнцыяле (мараль ёсць частка культуры).

Праўда, мы — „дзеці" тых „бацькоў" — пабагацелі, не абуваем лапцяў, карыстаемся туалетам з ваннаю, фарсім аўтамі, самакеальна разбэшчваем дочачак і сыночкаў на будучае панства з бляскам зікатлівейшым ад нашага цяпер. Адначасова, аднак жа, скуголлівым сабачанём валачэцца за намі дзяцінства нашае, свядомасць паходжання бядняцкага, якая дазволена і недазволена засела ў душах нашых выяўленым або і нявыяўленым комплексам убоства. Інакай значыць: несціканая памяць пра незабыўную галоту, пра тыя холад, голад і паморак, з якіх менавіта мы вылезлі ў новы час ды эпоху. Псіхічна мы — вось што! — блізка адыйшліся даперад. Глянь, Барскі, на кватэры гэтыя нашыя, яны аж трашчаць ад усялякага дабра, зрабіліся падобнымі на нейкія склады дарагой мэблі, настаўленай па-магазіннаму абы-як, абы змясціць. Кінь вокам, Барскі, і на паводзіны землячкоў, што пруцца на замежныя экскурсіі. Што іх тамака найманцней цікавіць: музеі і кні-

(Працяг на стар. 4)

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (XXVIII)

Здаралася мне чуць, нават ад беларусаў, што мы завялікую ўвагу і энергію прысвячаем музею, замест таго, каб займацца сучаснасцю. Яны рабілі падзел беларускіх праблем на мінулае і сучаснае, і Беларускі музей у іх разуменні адносіўся да мінулага. Думаю, што і сярод чытачоў ёсць людзі, якія лічаць, што наша захапленне музеем завялікае і ў шкоду яно нашым актуальным задачам. Яны не разумеюць таго факту, што ніякі народ, племя ці этнічная група ніколі ўласціва не сфарміруе сваёй будучыні без глыбіннага пазнання свайго мінулага. Музей матэрыяльнай культуры гэта збор усяго таго, што было зроблена ў мінулым нашымі продкамі. Усе тыя прылады і інструменты, якія былі выкананы на працягу соцень гадоў нашымі продкамі, сведчаць аб тым, што яны ў варунках, значна горшых ад нашых, патрапілі стварыць самастойную тэхнічную сістэму, якая дазваляла існаваць цэлым пакаленням беларусаў. Матэрыяльная культура мінулага сведчыць аб дасканалым беларускім умельстве.

Будучы дваццаць гадоў таму назад у Парыжы, я пайшоў у музей чалавека. Вялікае было маё здзіўленне, калі ўбачыў я ў ім толькі два экспанаты з Польшчы. Адзін экспанат — кракаўская вопратка і другі — драўляная кружка-чарпак з Беласточчыны. Чарпак (не маю ў гэтай справе сумненняў) — тыповы беларускі выраб з усходняй Беласточчыны. Падумаць, найвыдатнейшыя спецыялісты — этнографы з Францыі як найбольшую вартасць з усіх праяваў матэрыяльнай культуры выбралі кракаўскі строй і беларускі чарпак.

А колькі ж такіх чарпакоў і іншых не меней каштоўных прадметаў мы, беларускія сыны і дочкі, бяздумна знішчылі, лічачы іх ужо непатрэбнымі і непрыдатнымі?

На жаль, і я асабіста не без віны. Гадоў трыццаць пяць таму назад я асабіста парубаў старую драўляную барану, калі толькі мы з бацькам прынеслі з кузні зробленую кавалём новую барану драўляна-жалезную. Тое ж самае зрабіў я і са ступкай, у якой прабілася дно. У сваё апраўданне хачу сказаць, што ўдалося мне пры гэтым не толькі захаваць многія экспанаты з бацькоўска-матчынай гаспадаркі, але таксама і купіць дзесяткі экспанатаў у розных беларускіх вёсках. Некаторыя з прадметаў перадалі мне беларусы бясплатна, за што хачу ім сардэчна падзякаваць.

Тысячы беларускіх экспанатаў павандравала пасля вайны з Беласточчыны ў розныя музеі на ўсёй тэрыторыі Польшчы. Вельмі многія экспанаты вывез у Торунь супрацоўнік Тарунскага этнаграфічнага музея Марыян Пецюкевіч. Зразумела, што за гэта нельга мець прэтэнзіі да Пецюкевіча. Многія з экспанатаў, якія ён вывез, калі не існаваў беларускі музей, змарнаваліся б, згнілі б, або былі б парубаны ці спалены.

Бяда ў іншым. Бяда ў тым, што ва ўсіх тых беларускіх прадметаў, якія апынуліся ў польскіх музеях, адабралі іх арыгінальныя беларускія назвы. Наступіла недапушчальная, з пункту навуковага гледжання, перахрышчэнне, і пры беларускіх экспанатах паявіліся толькі польскія назвы. На маю думку, кожны музей гэта навуковая ўстанова, якая павінна дбаць аб захаванні поўнага аўтэнтызму ўсяго таго, што складае матэрыяльную культуру. З вялікім бо-

(Працяг на стар. 7)

СЕЯЛКА НА ПАШЫ

Спецыяльную сеялку для паверхневага паляпшэння лугоў і пашы стварылі вучоныя Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. З яе дапамогай можна павысіць прадукцыйнасць кармавога гектара ў два-тры разы.

Навінка сканструявана на базе звычайнага фрэзернага прапашнога культыватара, на якім устаноўлена высявальная пнеўматычная сістэма. Агрэгат адначасова рыхтуе глебу і загортвае насенне на неабходную па агратэхніцы глыбіню. Сеялка працуе ў счэпцы з трактарам „МТЗ-80" з прадукцыйнасцю два з палавінай гектары ў гадзіну і па сваіх тэхнічных характарыстыках не ўступае лепшым зарубежным узорам.

Новы пасяўны агрэгат ужо добра зарэкамендаваў сябе ў базавай гаспадарцы акадэміі. Ён дапамог вырашыць праблему абнаўлення кармавых угоддзяў без іх пераворвання.

Пры новай тэхналогіі патрабуецца менш насення. У час вытворчых выпрабаванняў сеялкі ў гаспадарках раёна ўраджайнасць зялёнай масы патроілася. Падсяванне траў такім спосабам у параўнанні з карэнным паляпшэннем кармавых угоддзяў каштуе танней у чатыры разы.

З ПОГЛЯДАМ У ЗАЎТРА

У Гальшанскім сельсавеце на Ашмяншчыне ўведзена ў строй аўтаматычная тэлефонная станцыя, якая забяспечвае ўстойлівую скорасную сувязь паміж абанентамі. Паслугамі тэлефоннага вузла карыстаюцца зараз 300 сямей. У далейшым магутнасці дазволяць павялічыць колькасць абанентаў да дзвюх тысяч.

Сувязісты Беларусі пастаянна клапоцяцца аб комплекснай тэлефанізацыі сельскай мясцовасці. Толькі за гады мінулай пяцігодкі яны падключылі да АТС каля 80 тысяч нумароў.

У БЯРЭЗІНСКІМ БІЯСФЕРНЫМ

Тэрыторыя Бярэзінскага біясфернага запаведніка часта служыць здымачнай пляцоўкай пры стварэнні фільмаў. Тут здымаліся новая мастацкая стужка „Ідзі і глядзі", фільм па вядомай эпапеі Івана Мележа „Людзі на балоце". Кінадакументалісты стварылі ў запаведніку навукова-папулярныя фільмы: „Бярэзінскі запаведнік", „Біясферныя запаведнікі СССР", „Не ведаеш грыб — не бяры", „Па старонках Чырвонай кнігі СССР".

Павышаную цікавасць да жамчужыны прыроды Беларусі праяўляюць і замежныя творчыя групы. Фінская тэлекампанія знайшла тут удалыя сюжэты для стужкі „Жывёльны свет Савецкага Саюза". Вядомы ўсяму свету вучоны-натураліст Джэральд Дарэл пабываў у Бярэзінскім запаведніку ў складзе канадскай здымачнай групы. У выніку тэлекампанія зняла фільм „Ахова дзікай прыроды ў СССР".

СПОРТ

■ Першынство Савецкага Саюза па дзюдо сярод юніёраў прайшло ў Мінску. У вагавай катэгорыі да 86 кілаграмаў чэмпіёнам краіны стаў армеец з Мінска Леанід Свірыд.

■ Першае ў гэтым годзе выступленне зборнай СССР у матчы з лёгкаатлетамі Італіі і Югаславіі (Турын) завяршылася ўпэўненай перамогай савецкіх спартсменаў. Яны першынствавалі амаль ва ўсіх нумарах праграмы (жанчыны ўступілі толькі на 400-метровай дыстанцыі, а мужчыны прапусцілі сапернікаў наперад толькі ў бегу на 800 і 1500 метраў).

Мінчанка Алена Бяляўская прынесла перамогу зборнай СССР у скачках у даўжыню. Яе вынік — 687 сантыметраў.

■ Мінчанка Алена Альтшуль зноў мацнейшая сярод шашыстак свету. Гэта высветлілася пасля заканчэння ў Кане (Францыя) трынаццатага тура спаборніцтваў па міжнародных шашках. Чэмпіёнка свету набрала 21 ачко. З такім жа вынікам фінішыравалі і яшчэ дзве савецкія спартсменкі — мінчанка Зоя Садоўская і Жывіле Рынгялене з Вільнюса. Але адпаведна правілам чэмпіёнка свету захавала тытул мацнейшай.

Цяпер З. Садоўскай і Ж. Рынгялене прадстаіць дадатковы паядынак за права аспрэчваць „шашачную карону" ў будучым цыкле з А. Альтшуль.

ТАЙНА, ЯКУЮ РАСКРЫЎ МІСТЭР КІУОРТ

Нядаўна пайшоў у адстаўку саветнік прэзідэнта ЗША Рэйгана па навуковых пытаннях Кіуорт. На развітанне ён даў інтэрв'ю газеце „Вашынгтон пост" у сувязі з прэзідэнцкай так званай „стратэгічнай абароннай ініцыятывай". Быў шчырым: па сутнасці, сказаў ён, размова ідзе аб стварэнні не абароннага касмічнага „шчыта" над Злучанымі Штатамі, а глухога проціракетнага „каўпака" над Савецкім Саюзам у выглядзе прынцыпова новай ударнай касмічнай зброі, здольнай паражаць любыя цэлі на тэрыторыі СССР. Цяпер, працягваў Кіуорт, для вашынгтонскай адміністрацыі няма мэты больш важнай, як неадкладнае фарсіраванне работ па праграме „зорных войнаў" з тым, каб у пачатку 90-х гадоў пачаць разгортванне сістэмы проціракетнай абароны з элементамі касмічнага базіравання.

Такім чынам, пакуль афіцыяльны Белы дом заняты так званым „вывучэннем" савецкіх мірных прапаноў, „краўцы" з Пентагона ліхаманкава майструюць злавесны ракетна-ядзерны касмічны „каўпак", каб трымаць пад ім не толькі СССР, але ўсю планету. Ваенна-прамысловыя манаполіі, як кажуць, аж са скуры вылузваюцца, каб стаць уладальнікамі буйных заказаў для касмічнага „каўпака". Як адзначае заходнегерманскі часопіс „Шпігель", „амерыканскія канцэрны па вытворчасці ўзбраенняў прыйшлі да вываду, што праграма „зорных войнаў" — гэта іх будучыня. І ніхто ўжо не можа прымусіць іх адмовіцца ад яе".

Зграя імперыялістычных драпежнікаў накінулася з усіх бакоў на спечаны Белым домам тлусты бюджэтны пірог. Амаль паўмільярда долараў уварвала карпарацыя „Макдонел-Дуглас" — на распрацоўку, выраб і выпрабаванне навейшых ракет, якія, на думку міністра абароны ЗША Уайнбергера, павінны стаць састаўной часткай мнагаслойнай касмічнай абароны. Сотні мільёнаў долараў паклалі ў свае сейфы такія даўнія падрадчыкі Пентагона, як „Джэнерал дайнэмікс", „Рокуэл інтэрнэшнл", „Нортрап".

„Шпігель" паведамляае, што 45 працэнтаў сродкаў, выдзяляемых на „стратэгічную абаронную ініцыятыву", трапіць у Каліфорнію, дзе, як вядома, восем гадоў губернатарстваваў цяперашні кіраўнік вашынгтонскай адміністрацыі. У Каліфорніі знаходзяцца штаб-кватэры і ўжо названых вышэй „Макдонел-Дуглас", „Джэнерал дайнэмікс", „Рокуэл інтэрнэшнл", а яшчэ і такіх не менш вядомых буйных імперыялістычных спрутоў, як „Локхід", „Боінг", „Х'юз эйркрафт", якія ператварылі Каліфорнію ў сусветны цэнтр ваеннай прамысловасці.

„Дзякуючы прэзідэнту Рэйгану, — заўважае французская „Фігаро", — кошт кантрактаў, выконваемых ваенна-аэракасмічнай індустрыяй Каліфорніі, узрастае з 1981 года на 10 працэнтаў штогод і ўжо дасягнуў 35 мільярдаў долараў. З партфелем заказаў, аб'ём якіх перавышае 80 мільярдаў долараў у год, — працягвае газета, — гэтыя буйнейшыя ваенна-прамысловыя карпарацыі літаральна „купаюцца ў грашах".

У сувязі з тым яшчэ раз спашлюся на заходнегерманскі часопіс „Шпігель", які піша, што „для вялікага бізнесу ЗША перагаворы з Савецкім Саюзам аб адмове ад рэалізацыі „стратэгічнай абароннай ініцыятывы" раўназначныя таму, каб абмяркоўваць пытанне, як узарваць Уол-стрыт"...

На Уол-стрыт, вядома, ніхто не збіраецца рабіць замах. А вось што тузы з гэтай вуліцы банкіраў і магнатаў зброі імкнуцца ўзарваць з такой цяжкасцю ўзведзены нядаўна ў Жэневе савецка-амерыканскі палітычны фундамент, фундамент надзеі на лепшую будучыню, на тое, што чалавецтва без страху ўступіць у трэцяе тысячагоддзе, — факт бясспрэчны.

А. К.

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

ЧАМУ НЕ ПРЫХОДЗЯЦЬ?

Дзейнасць беларускіх студэнтаў менш ці больш вядома са старонак „Нівы". Адным яна можа здавацца багатай, другім беднай, але праўда ёсць заўсёды пасярэдзіне. Аб гэтай „праўдзе" паспрабую сказаць некалькі слоў. Сваё меркаванне абапіраю на трох мерапрыемствах, якія ўжо адбыліся ў гэтым годзе ў Варшаве. Былі гэта „атрасіны", баль беларускага студэнта, які адбыўся 25 студзеня, і агульны сход РК СБН 5 лютага 1986 г. Калі ў атрасінах прыняло ўдзел каля 150 асоб, на балі студэнтаў — 80, то на агульным сходзе было толькі... 16 асоб. Чаму так здарылася? Чаму не прыйшлі? Пачаў я шукаць нейкае лагічнае апраўданне такога становішча. Ну, дык па чарзе. Гэта было ў пятніцу вечарам, а 18 гадзіне. Многія маглі паехаць да сваіх бацькоў, магло здарыцца нешта неспадзяванае. Ці гэта магло здарыцца аднак з усімі? Што перашкодзіла прыйсці студэнтам са Смычковай (дзе адбываўся сход)? А жыве ж іх там нямала. З'явілася іх аграмадная колькасць... 5 асоб! Штосьці тут не ў парадку. На сходзе прысутнічала толькі 2 студэнтаў I курса. Правёў я некалькі сяброўскіх гутарак, у якіх студэнты, што не прыйшлі на сход, выказалі свае заўвагі на тэму дзейнасці РК СБН. (З некаторымі з іх рэдакцыя не згаджаецца). Большасць з іх свае заўвагі распачынае ад непрыемных успамінаў з вучобы ў белліцэях, дзе адзінай формай нацыянальнага ўсведамлення была прымусовая падпіска на „Ніву" і ў III або IV класе прымусовае ўступленне ў члены БГКТ. Галоўнымі аргументамі за такой развязкай справы было: „Такая ўжо ў школе традыцыя, а матура ўжо блізка, навошта вам клопаты!" Безадказны педагагічны падыход некаторых дзеячоў стварае другі тып канфлікту, які заключаецца ў адносінах БГКТ — моладзь. Не бачыўшы дзейнасці таварыства ў школе, яны проста не вераць у ніякую дзейнасць таварыства (хаця ў Варшаве аддзел БГКТ арганізуе ў кожны чацвер цікавыя дыскусіі на гістарычныя, грамадскія ці літаратурныя тэмы).

Уступаючы ў рады РК СБН, гавораць, што не хочуць, каб іх ашукалі другі раз. Важнай прычынай лічаць яны адносіны да іх старэйшых студэнтаў — „дасведчаных дзеячоў", якія цэняць сябе вышэй усяго і сваімі паводзінамі не прыцягваюць, а адпіхаюць ад усякай дзейнасці.

Так што праблем перад студэнцкай моладдзю ёсць многа, а як з імі справімся, убачым у будучым. Ці будзем настолькі моцнымі, каб пакінуць свой след у нашым грамадстве, ці будзе гэта толькі крок перад чакаючай нас асіміляцыяй...

Я. Вапа

P.S. Рэдакцыя была б рада, каб аб сваіх праблемах напісала да нас моладзь з усіх студэнцкіх асяроддзяў. Пішыце, калі вы хочаце дзейнічаць у імя беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы! Усе адгалоскі будзем старацца апублікаваць.

Старшыня Варшаўскай Рады культуры студэнтаў беларускай нацыянальнасці Саюза польскіх студэнтаў мгр. інж. Пётр Багроўскі. Фота М. Гайдука.

УВАГА! УВАГА!

16 II 1986 адбылася вельмі важная ўрачыстасць у жыцці

ВОЛЬГІ МУРАЎСКАЙ
і
ЯЎГЕНА ВАСІЛЮКА.

У гэты дзень яны ўступілі на новую, супольную дарогу жыцця. З'яўляюцца яны студэнтамі беластоцкай вышэйшай школы і дзеячамі беларускага асяроддзя. Нашы пажаданні заключаем у радках вядучай беларускай песні:

„Яшчэ вам жадаем прыбытку
ў хаце:
Не менш і не болей —
што год па дзіцяці".

Старайцеся, дарагія, каб вашы дзеці былі сапраўднымі беларусамі!

Рэдакцыя

ВЯЛІКІ КОНКУРС

Рэдакцыя студэнцкага часопіса „Сустрэчы" супольна з рэдакцыяй „Прысутнасці" аб'яўляе конкурс. Мэтай конкурсу з'яўляецца папулярызацыя ведаў у галіне сучаснай беларусікі ды зносін у беларускім грамадстве. Сярод прысланых правільных адказаў будуць разыграны матэрыяльныя ўзнагароды (вялікая, фармату А-3 фатаграфія, каляровая міс беларускіх студэнтак у Польшчы — на фоне ракі Нараў). Ніжэй змяшчаем конкурсныя пытанні.

1. Каго датычаць гэтыя словы і хто іх сказаў: „...ууу, ён то як акцёр, ііі прыгожа гаварыць умее, ііі заплача як трэба, сапраўды як акцёр, ііі ўмее пераканаць..."

2. Просім падаць крыніцу, адкуль была ўзята жыццёвая мудрасць: „Лепш мець дзве, або і тры каханкі маладыя, чым адну старую жонку".

3. Хто і калі напісаў скаргу ў гісторыю? Просім падаць год ды аўтара скаргі...

4. У трэцім нумары „Сустрэч" Я. Яновіч раз'ясняе праблему чалавечай годнасці ў сучасным аспекце. Просім падаць тры найбольш годныя асобы ў беларускім студэнцкім асяроддзі паводле роздуму Яраслава Яновіча.

5. Баляслаў Прус у сваёй навелцы „Антэк" прадстаўляе вобраз цяжкага жыцця сялян, асабліва моладзі, у мінулым стагоддзі. Пытанне: каго сёння называюць мянушкай „Анткі" ў беларускім асяроддзі ў Польшчы?

Адказы просім прысылаць у адрас рэдакцыі „Сустрэч". Warszawa, ul. Senatorska 8, skr. pocz. 244, Klub BTSK, з прыпіскай вялікімі літарамі „КОНКУРС".

ХРОНІКА

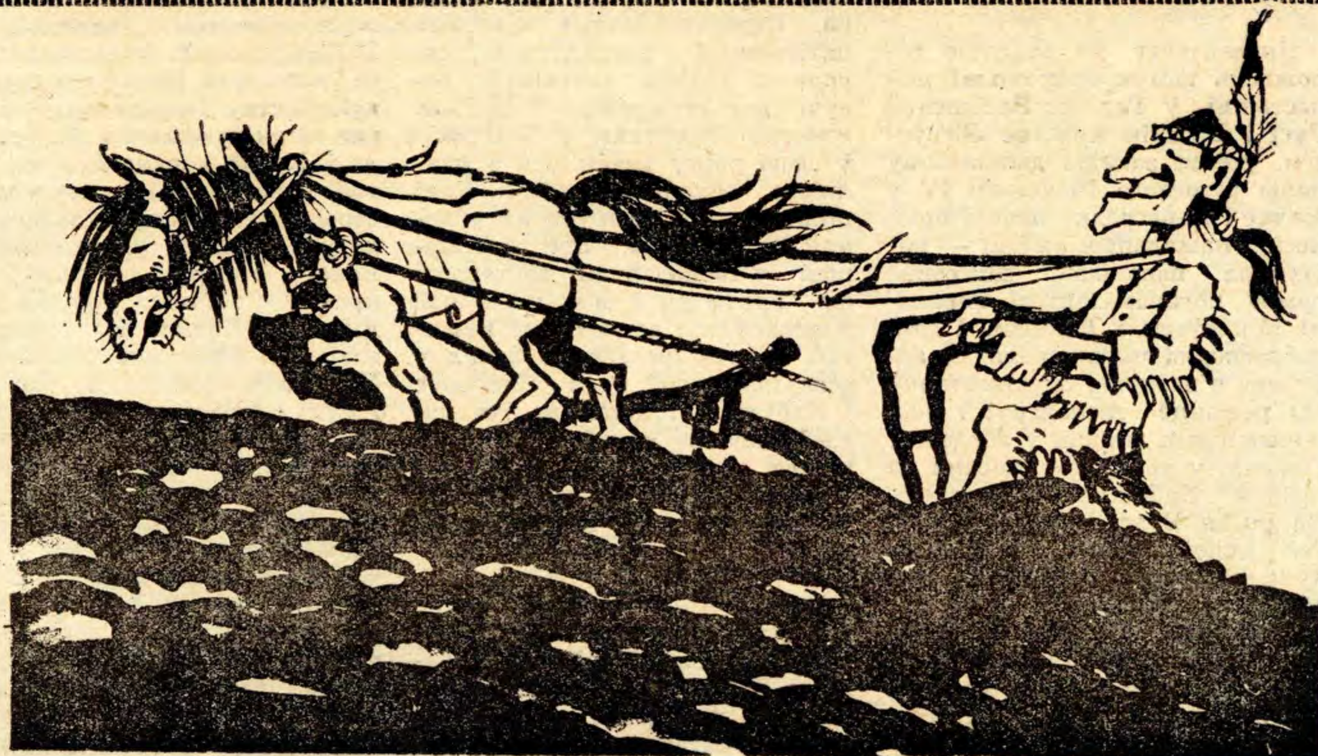
25 I 86 г. РК СБН арганізавала ў студэнцкім клубе „Акцэнт" баль беларускага студэнта. Прысутнічала каля 80 асоб. Пры музыцы „Беларускіх гітар", калектыву аддзела БГКТ у Варшаве, усе весела праводзілі час ад 21.00 да 6.00 наступнага дня.

Як заўсёды, быў слаўны буфет.

5 II 86 г. Адбыўся агульны сход Рады культуры студэнтаў беларускай нацыянальнасці. У дыскусіі гаварылася аб „мігрэне", на якую захварэла наша асяроддзе. Старшынёй рады астаўся надалей Пётр Багроўскі. Яго намеснікам — Косця Сцепанюк. Былі выбраны шэфы асобных камісій: навуковай — Л. Ваўранюк; турыстычнай — А. Петручук, выдавецкай — В. Сельвясюк. У прэзідыум увайшлі таксама: М. Саевіч і Ю. Грыгарук.

Жадаем поспехаў у кожнай дзялянцы!

Старонку падрыхтавалі: Юрка Ляшчынскі, Яўген Вапа і Хрысціна Саковіч. Аўтарскія ганарары — на музей.

У Беластоцкім запаведніку. Лёнік

(Праця́г са стар. 1)

тары ці маркеты і гандлёвыя дамы? Мы — інтэлігенты толькі першага пакалення, а па-шчырасці: паўінтэлігенты, за плячыма якіх бачу пеісьменных матак, знішчожаных дзіка-непасільнай працаю на прымітыўных гаспадарках. Ды і заможнасць наша гэтак жа перцастрэчная. Дактары сацыялогіі называюць такое быццё этапам „мець“ (перад інтэлектуальным „быць“: хто я, нашто я?). Дактары ж медыцыны заклапочана ківаюць галовамі над нашым таўстазадым абжорствам як людзей, што спазналі пшчыміцу і „хаванне пад замок ад дзецярні свежаспечаны бохан“. — Канец свету будзе, унукі адпекваюцца і ад закваранай бульбы, каб зграбноту тонкага стану не патраціць! — злуюцца кумлястыя бабусі, родам з далёкага веку.

На ўсё сказанае ёсць дакладны тэрмін: нуварышызм (прыблізна перакладаючы: навабагатасць чалавека). Такі навабагацец, нувартш, тым адрозніваецца ад свайго падзічэлага ад патомнага гора родзіча, што у яго маюцца магчымасці для дабрабыту (і універсітэт ён заядла закончыць, каб дыплом захапіць у імя лёгкахлеб'я). Духоўных жа зменаў і іхнага росту ў ім столькі, што кот наплача. Бо з гэтым, прыкладна, як з замораннікам, які нарэшце дапаў да стала, за якім дадуць яму наесціся па-поўніцы. Затое ўнукі і праўнукі клеймаваных Барскім „бацькоў“ з'явяцца, несумненна, еўрапейскай якасці людзьмі, можа быць і з перавагай у сабе ўжо таго „быць“ над „мець“... Бо яны стартуюць у жыццё не з вузялком чэрстваго хлеба ды акрайцам елкае саланіны на дарогу, і не ў даматканых нагавіцах, і не падстрыжаныя ў нядзелю пад яблыняй у садку, і без страху, на якія сродкі будуць жыць. Чытаў я ў леташнім нумары „Палітыкі“ аналітычны артыкул, які мяне засмуціў. Даведаўся я — найбольш будуюцца бедныя, мураваная Польшча захапляецца не старасвецкімі знакамі багацця, радасць ад уласнага мураванага дома пакідаючы якраз Беласточчыне з яе найніжэйшай сярэдняй платай. Таму, ці так вельмі што змянілася ў агульным становішчы нашага краю беларусаў? „Бацькі“ гаравалі паводле мерак сваіх часоў, а мы, хоць і пузатыя ды пры грашах, усё трухаем за кімсьці і за кімсьці. Вышэй падымаемся па спіралі развіцця, але і апошнімі ўсё. Таму мы, мабыць, і не разумнейшыя, але напэўна не дурнейшыя.

Барскі — у іншым месцы — даказвае, што сучасны культурны прагрэс заб'е нашу нацыянальнасць. Што ж, немалая яго тут рацыя. Па-мойму, істотнасць гэтай з'явы вось у чым: цяперашняя наша заможнасць не ёсць вынікам унутранага дынамізму ўласнага грамадства, мы атрымалі яе як бы ў падарунку, г.зн. дзякуючы сацыяльнаму перавароту спачатку ў Расіі, а затым і ў Польшчы. У нашых жа канкрэтна ўмовах новае жыццё насунулася з варшаўскага напрамку, таму ў яго такі польскі твар і загледжанасць у яго нашага люду. Беларусы гэта не „раса дурняў“, як можна падумаць, але проста самы ўбогі (увага: рэлятыўна, адносна!) народ у гэтым закутку кантынента. А бядота, ці калі не зайздросціла яна „багатырам“ і ці не імкнулася заняць іх месца? Вось і займае, пераўтвараючыся ў палякаў, бо гістарычны паляк у нашых ваколіцах гэта гараджанін альбо пан! Звярні, Барскі, увагу на тое, што пра масавасць паланізацыі даводзіцца гаварыць беларускім гісторыкам не ад даўнейшай Польшчы, але ад моманту ліквідацыі царом паншчыны, у толькі з выгляду парадаксальны перыяд вострай русіфікацыі і праследавання ўсяго, што польскае. Вызвалены ад прыгону наш прашчур, натуральна, захацеў чалавекам звацца, сігануў ў этап „мець“ (зямлю, будынкі), а пан Багушэвіч са сваім „быць“ і клічам „не пакідайце ж мовы беларускай“ не мог быць атракцыйным, калі стаўкай было адно, адзін разлік: разжыцца, разжыцца, і яшчэ раз разжыцца! А нацыі, „языке ўсенькія тыя гэта панская выдумка“.

Нацыянальны рух не можа быць

(Працяг на стар. 7)

БЕЛАРУСКІЯ ЛЮДЗІ

МІКАЛАЙ ЛУКША

Нарадзіўся ён 9 лютага 1904 года ў Доўгім Барку (БССР). Да I вайны скончыў двухгадовую царскую школу. У перыяд II Рэчыпаспалітай да 1939 года быў у арміі ў сувязі, а пасля пачаў працаваць гаёвым і бракаўшчыком. Падчас гітлераўскай акупацыі працаваў на гаспадарцы і ў лесе. Гэта памагала ў кантакце і супрацоўніцтве з савецкімі партызанамі. Цудам выратаваўся падчас рэвізій у 1942 годзе. Пастаянна перадаваў партызанам інфармацыі, скрываў іх на сваім хутары, дастаўляў ім харчы і вопратку, зброю і патроны, аддаў свой радыёпрыёмнік. Пасля вызвалення Беласточчыны ўступіў у ППР, ваяваў з рэакцыйным падполлем. Усё сваё жыццё дзейнічаў на грамадска-палітычнай і гаспадарчай ніве. Быў ініцыятарам многіх важных пачынанняў. Працаваў пры адбудове школаў у Шымках, Цісоўцы, Навасадах, пры рамонтах і пабудове новых дарог, арганізацыі меліярацыі. Працаваў на гаспадарцы, у старостве ў Беластоку, а пасля арганізаваў ГОМ у Міхалове.

Жыхары навакольных вёсак добра памятаюць, што дзякуючы яго арганізацыйным здольнасцям і была пабудавана станцыя ў Цісоўцы.

Мікалай Лукша заўсёды быў гатовы памагаць у цяжкіх сітуацыях суседзям і чужым людзям. Усе яго паважалі і шанавалі яго разумныя, рацыянальныя парады. Не толькі сярод „простых“ людзей яго цанілі. Аб гэтым сведчаць Кавалерскі крыж Ордэна Адраджэння Польшчы і сярэбраны значок „Заслужаны для Беласточчыны“.

*

Данка:

— Я палічу. Першая дачка — Мар'я. Яна памерла ў 14 гадоў. Пасля Міша, Мікалай, Зіна — яна памерла ў 16 гадоў, на лёгкія. Янка, Андрэй і Валодзя. Шура — ужо памёр. Я — Еўдакія. Лявонь, Генік. Кастусь, хросным бацькам якога быў Берут (Косцік, калі яму было 3 годзікі, утапіўся). І Грэсь, які астаўся на гаспадарцы, у Цісоўцы. Разам — трынаццаць дзяцей. Выхавалася дзевяць сыноў. І я адна. Унукаў дваццаць двое і праўнукаў двое...

— Ну, гэты чалавек пажыў, то пажыў. Шчыра жыў, моцна жыў. Дай Бог нам дажыць да такога ўзросту, не шкадуючы нічога, што ты рабіў у жыцці. І дай Бог пакінуць такую добрую памяць аб сабе.

Свяшчэннік ялоўскага прыхода:

— Адыходзіць пакаленне, якое аддавала сваю кроў і ўсе свае сілы, каб мы жылі ў мірным свеце, працавалі, будавалі тое, што яны пачалі будаваць. Памятайце, маладыя, пра доўг удзячнасці для гэтага пакалення. І вы, дзеці і ўнукі такіх людзей, горда нясіце ў свет іх прозвішчы, іх учынкі. Не забудзьце аб гэтым!

*

Свеціць жоўтым святлом. Драўляны стоўбік — нідзе няма ўжо такога „старасвецкага“ свяцільніка, як гэты там, „на канцы свету“. Гэты фанарык заўважыў першы раз (гэта быў 1956? 1957 год?) малады Рышард Капусцінскі, калі прыехаў пасля журналісцкай школы ў Варшаве ў „буш“, у гэтыя нараўскія балоты, каб натрапіць на экзотыку „Польшчы Б“, папрабаваць свайго пяра. І спаткаў Мікалая Лукшу. Дагаварылася я з дзедам, што, калі вярнуся з заграніцы, прыеду да яго, і напішам разам рэпартаж — што ў Цісоўцы і ваколіцы змянілася, а што ёсць так, як гэта бачыў Капусцінскі. Не паспела...

А фанарык стаіць на „станцыі“ выпрашанай, выхаджанай, вымаленай Лукшам для аднавяскоўцаў, каб маглі, прабіўшыся са сваёй вёскі цераз лес, сесці на цягнік і паехаць у Гайнаўку. І аб гэтым успамінае сёння, у марозны лютаўскі дзень на ялоўскім могільніку над гробам Мікалая Лукшы, камуніста, свяшчэннік: „Вось такія, нібы дробныя справы пакідаюць незабыўны след у людской памяці. Гэта помнік вышэйшы і больш трывалы, чым каменныя помнікі!“

*

— Дарагое дзіця! Не важна, у якой форме ты памагаеш людзям. Ці ты пішаш, і на чым ты пішаш. Вазьмі пасля маёй смерці маю машынку, якая памагала многім. Пішы, нясі далей добрае слова.

Міра Лукша

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Мыш есці не просіць: сама сабе носіць.

На жывой косткі мяса нарасце.

На тое каваль абцугі трымае, каб пальцы не папёк.

Грозны рак, ды дзе яго вочы?

Дзе ў сям'і лад, там і дзеці добра гадуюцца.

Дзіця і п'яны праўду гавораць.

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

КРОХКАЯ ЕДНАСЦЬ

Нягледзячы на заядлую варожасць паміж пануючымі дынастыямі ў Галіцка-Валынскай Русі і Вялікім княстве Літоўскім, усё ж захады дыпламатаў папы рымскага Інакенція IV у Халме і Навагрудку пачалі прыносіць пажаданыя вынікі — наступала павольнае замірэнне паміж новапамазанымі каралямі Міндоўгам і Данілам. І гэта дабратворна паўплывала на адбудову з ваенных спусташэнняў ды развіццё гаспадаркі і ўсіх іншых галін жыцця ў абедзвюх краінах, у тым ліку таксама на нашым Пабужжы і Панароўі. На рэках Бузе, Нарве і Бобры ўсё часцей пачалі паяўляцца купецкія судны, ажывіліся старажытныя гасцінцы паміж Мапольшчай, Мазоўшам, Галіччынай, Валынню і Вялікім княствам Літоўскім — большасць з іх праходзіла праз Бярэсце, Дарагічын, Бельск, Бранск, Сураж у кірунку Горадні, Ваўкавыска, Слоніма, Навагрудка. Усё часцей на гэтых шляхах сталі паяўляцца падарожныя з розных краін Заходняй Еўропы: пасланцы з Рыма і Паўднёвай Францыі, купцы, блукаючыя рыцары. На захад падаваліся пасольствы Міндоўга, купцы з Навагрудка, Горадні, Дарагічына, Бярэсця і іншых значных палітычных і гаспадарчых асяродкаў. Еўропа адкрывала новую для яе краіну — Вялікае княства Літоўскае, а беларусы ў сваю чаргу знаёміліся з рухлівым заходнім светам, які шмат у чым розніўся ад вядомай ім дагэтуль, але застыўшай у гаспадарчай адсталасці ды карупцыі і закасцянеўшай у царкоўным дагматызме Візантыі. Гэты продых на Захад у асноўным ішоў праз Панароўе і Пабужжа і перш за ўсё ўздзейнічаў на тутэйшае насельніцтва. Але такі стан трываў нядоўга, бо над нашымі землямі навіслі новыя навальнічныя хмары.

Захады дыпламатыі папы рымскага па стварэнню з Вялікага княства Літоўскага і Галіцка-Валынскай Русі ахоўнага шчыта і перадавой лініі ў барацьбе з татара-мангольскай небяспекай і першыя шматабяцаючыя вынікі гэтых намаганняў у збліжэнні Міндоўга і Данілы моцна занепакоілі татараў. Ужо смяртэльна хворы хан Залатой арды Батый накіраваў супраць свайго непакорлівага заходняга „ўлуса“ (правінцыі), г.зн. Галіцка-Валынскай Русі, значныя вайсковыя сілы на чале з „цемнікам“ (ваяводам — М.Г.) Курэмсай. Яны напрадвесні ўдарылі на Бакоту — паўднёвую частку Галіччыны — і якраз гэтая сумная вестка сустрэла ў Халме караля Данілу, калі той, здарожаны і ў дрэнным настроі, вяртаўся з няўдалага паходу з Яцвягіі. Спустошыўшы Бакоту, татары рушылі ў напрамку сталічных гарадоў Уладзіміра і Халма ды „зваявалі“ ваколіцы Крамянца, „аблажылі“ Уладзімір. Даніла і Васілька кінулі супроць іх усе, якія мелі пад рукою, войскі на чале з сынам Данілы Львом, а самі падаліся ў заходнюю ўскраіну дзяржавы збіраць новыя сілы. Аднак Курэмсе, відаць, у той час было не да пацыфікавання рускага „ўлуса“, калі ў сталіцы Залатой арды, Сараі, даспявалі вялікія падзеі. І таму не столькі пад націскам нязначных колькасна ды змораных яцвяжскім паходам дружынаў Льва Данілавіча, колькі па загаду быць як мага бліжэй свае

ПРАЦА І ПЕСНЯ

Святочным быў дзень 14 лютага б.г. на фабрыцы электрычных кандэнсатараў „Эльва“ ў Бельску Падляшскім. У поўдзень прыбылі сюды на выязное пасяджэнне ўдзельнікі рабочай камісіі Ваяводскага праўлення Таварыства польска-савецкай дружбы. Былі запрошаны прадстаўнікі ТППР з іншых прадпрыемстваў Бельска. Была добрая нагода пазнаёміцца з багатай дзейнасцю гуртка ТППР у „Эльве“, старшынёю якога з'яўляецца намеснік дырэктара Барбара Врублеўская. Гурток быў створан вясной 1983 года. Цяпер налічвае 166 членаў — значыць, у ім больш чым адна трэцяя частка ўсіх працаўнікоў фабрыкі. У вестыбюлі пастаянна экспануюцца выстаўкі, прысвечаныя гісторыі, эканоміцы і грамадска-культурнаму жыццю Савецкага Саюза. Часта арганізуюцца розныя мерапрыемствы і ўрачыстасці, прысвечаныя дружбе з савецкім народам Вядзецца цеснае супрацоўніцтва з Домам савецкай навукі і культуры ў Варшаве. Фабрыку наведвалі дэлегацыі з Гродна і Каўнаса. У гэтым годзе тут арганізуюцца ўжо другі раз эліміначыі конкурсу „Савецкая песня“. У мінулым годзе спевакі з „Эльвы“ паспяхова выступалі ў ваяводскім аглядзе конкурсу (аб чым было ў „Ніве“). Штодзённая актыўная дзейнасць ТППР прыносіць добрыя эфекты. Вялікая ў гэтым заслуга членаў праўлення гуртка на чале са старшынёй.

Пасля пасяджэння запрошаныя госці наведалі фабрыку. Ад пачатку вытворчасці (1979 год) не было ніводнай рэкламацыі, а гэта сведчыць аб высокай якасці вырабаў. Амаль усе месцы працы аўтаматызаваныя. Усюды заўважаецца добрая арганізацыя працы, парадак і чысціня. Працуе тут пераважна моладзь. Сярэдні ўзрост працаўнікоў фабрыкі 27 гадоў. Гэта доказ, што маладыя людзі ўмеюць добра працаваць. Эфекты іх працы знакамітыя, калі забяспечыць ім добрыя ўмовы працы і адпачынку пасля яе. Мгр Дзмітрый Ігнацюк, дырэктар „Эльвы“, гэта ўмелы арганізатар, добры гаспадар і заангажаваны чалавек.

Вечарам прасторная фабрычная сталавая ператварылася ў дом культуры. Праходзіў агляд спевакоў-самадзейнікаў з „Эльвы“ ў конкурсе „Савецкая песня-86“. Выступіла больш дзесяці спевакоў. Найпрыгажэй спявала і заняла першае месца Анна Чыжак. Два другія раўназначныя месцы прызнаны Раману Пахніцэвічу і Васілю Нігерэвічу. Трэцяе месца заняла Ірына Краўчук, якая атрымала таксама ўзнагароду падставовай партыйнай арганізацыі за папулярызацыю беларускай песні. Журы вылучыла яшчэ салістак: Ніну Кручкоўскую і Мілю Башун, а таксама дуэт: Анна Чыжак і Раман Пахніцэвіч. Гэты дуэт найбольш спадабаўся публіцы і атрымаў узнагароду прафсаюзнай арганізацыі. Дырэкцыя „Эльвы“ прызнала ўзнагароду Янку Себешуку. Усе ўдзельнікі конкурсу заслужылі на пахвалу, атрымалі дыпломы і мініяцюры самавараў. Песенны агляд у „Эльве“ быў дасканала падрыхтаваны. Зала была запоўнена слухачамі.

Фабрыка „Эльва“ ў Бельску з'яўляецца не толькі ўзорам высакаякаснай працы, але і карыснай культурна-выхаваўчай дзейнасці ў асяроддзі. З'яўляецца візітнай картачкай горада і нашага рэгіёна.

Ян Мордань

На раённым аглядзе „Беларуская песня-86“ у Беластоку. Калектыў з Агароднікаў. Фота Сяргея Грынявіцкага.

КАНЦЭРТ БЕЛАРУСКАЙ ПЕСНІ

У нядзелю 9 лютага 1986 года ў Альхоўку гм. Нараўка прыехалі з канцэртам два мастацкія самадзейныя калектывы: „Цаглінкі“ са Старога Ляўкова і „Сямяне“ з Семяноўкі. Яны далі двухгадзінны канцэрт.

У праграме жаночага хору з Ляўкова пераважна песні беларускіх савецкіх кампазітараў. Калектывам кіруе заслужаны настаўнік музыкі Васіль Целушэцкі. Пад яго кіраўніцтвам „Цаглінкі“ спявалі пра прыгажосць роднага краю, мінулае і новае жыццё, пра творчую працу і шчырае каханне.

Гледачам запомніліся салісткі калектыву. Вера Сват спявае мяккім прыгожым сапрана, а Вера Осяк — цёплым альтам, а разам яны дасканалы лірычны дуэт, які падтрымлівае зладжаны хор. Паспяхова і вельмі экспрэсіўна спявае маладая салістка „Цаглінак“ Анна Аліфер. Думаецца, што Васілю Целушэцкаму ўдалося стварыць адзін з лепшых калектываў на нашай вёсцы.

„Сямяне“ найлепш выступілі ў сатырычным рэпертуары. Асабліва добра выступаў Рысек Казбярук, які ў песнях сваіх крытыкаваў алкагалізм і другія заганы нашага грамадства. Канцэрт удала вёў Янка Шыманюк — мастацкі кіраўнік „Сямянаў“.

Нягледзячы на тое, што артысты выступалі ў неабаграваным памяшканні былой школы ў Альхоўцы, у час канцэрта панаваў цёплы настрой.

М. Варанецкі

сталіцы з гатовай да актыўнага дзеяння аграмаднай арміяй, раптам з-пад Крамянца павярнуў на ўсход і знік у стэпах за Дняпром.

У Сараі, які знаходзіўся на рацэ Волзе, паблізу сённяшняй Астрахані, пасля смерці ў 1256 г. хана Батыя ўспыхнула крывавая барацьба за ўладу. Спачатку пасад хана заняў Батыеў сын Сартак, але неўзабаве яго атруцілі, ад атруты загінуў таксама ягоны сын Улакчы, а маці Баракчын-хатун за спробу ўцячы ў Іран была пакарана смерцю. Пасад хана Залатой арды захапіў у 1257 г. родны Батыеў брат — жорсткі мусульманін Берке.

Нашэсце Курэмсы канчаткова пераканала Данілу ў неабходнасці сціслага саюзу з Міндоўгам. Паміж Халмом і Наваградкам зачасцілі пасольствы, і ў канцы 1254 года было заключана мірнае пагадненне. Аднак каралі не сустрэліся асабіста, бо ад імя Міндоўга вёў перамовы і „створи миръ с Даниломъ“ Войшалк, Міндоўгаў сын. Для замацавання пагаднення адна з дачок Міндоўга (імя яе невядомае) была выдадзена за Данілавага сына Шварна. Даніла абдараваў маладую пару з праўдзівай каралеўскай шчодрасцю — даў ім у пасаг Дарагічынскае княства. Такім чынам ён суцішаў заскарэлую спрэчку паміж Галіцка-Валынскай Руссю і Вялікім княствам Літоўскім за гэтую зямлю, супакоіў „мяцежных“ дарагічынцаў, аднаўляючы гэтае княства і прызнаючы за ім некаторую незалежнасць, а прысутнасць Міндоўгавай дачкі як дарагічынскай княгіні ў нейкай меры задавольвала тую частку дарагічынцаў, якая варожа ставілася да валынска-галіцкага панавання над імі і цягнула да Вялікага княства Літоўскага, а была яна не малая. Другога Данілавага сына, Рамана, узяў Міндоўг сабе на службу ў Наваградак (магчыма, што за яго была выдадзена якаясьці невядомая па імю Міндоўгава сваячніца, але пра гэта летапісы маўчаць — М.Г.). Адначасова Міндоўг памілаваў свайго пляменніка Таўцівіла, які быў на службе ў Данілы, і той накіраваўся на княжацкі пасад у Полацк.

Выглядала на тое, што дыпламатыя Рыма магла святкаваць трыумф: яна не толькі пагадзіла, але нават парадніла дзве варагуючыя паміж сабою дынастыі Рынгольдавічаў і Раманавічаў ды стварыла трывалую падставу супрацьтатарскай кааліцыі аб'яднаннем магутных армій Вялікага княства Літоўскага і Галіцка-Валынскай Русі. Але ўжо ў самым пачатку ў падставе гэтай кааліцыі паявілася мноства маленькіх трэшчын, якія ўсё глыбей уядаліся ў яе і пагражалі папчапаць на кавалкі.

Адной з першых трэшчын быў сам Войшалк. Яму, мабыць, не да смаку прыйшлося тое, што бацька-кароль узяў да сябе на службу Рамана Данілавіча і лёгкай рукою „пасадзіў“ яго на Наваградскім княстве, узвысіўшы такім чынам чужынца над родным сынам! Пачуццё крыўды паглыбілі ў ім бацькавы надакучлівыя папрокі за ягонае захапленне праваслаўем. Відаць, у адчаі Войшалк зрокся прызначаных яму бацькам Слоніма і Ваўкавыска і навакольнай тэрыторыі (у яе ўваходзіла таксама частка сённяшняй усходняй Беласточчыны, м. інш. землі, дзе потым паўсталі Гарадок, Ялоўка, Заблудаў і інш.) у карысць Рамана Данілавіча, а сам падаўся ва Угравескі манастыр каля Халма (сённяшняя мясцовасць Угруск у Хелмскім ваяводстве — М.Г.), пастрыгся ў манахі і папрасіў князёў валынска-галіцкіх, каб яны дапамаглі яму прайсці на свяшчэнную гару Афон, якая ўжо ў той час лічылася сэрцам праваслаўя. Князі валынска-галіцкія дасканала разумелі, што надараецца незвычайная нагода пазбыцца вельмі небяспечнага канкурэнта, а нават смяротнага ворага іхняга імкнення апанаваць Вялікае княства Літоўскае, і рабілі ўсё, каб абласкавіць Войшалка і ўмацаваць яго намеры ды выпіхнуць на адлеглы грэчаскі паўвостраў. Па дарозе, у Галічы, Леў Данілавіч папрасіў нават Войшалка ў кумы, і той паднёс да хрышчэння ягонага першароднага і спадчынніка Юрыя Львовіча. Аднак у меру аддалення ад Бацькаўшчыны змяняліся настроі і думкі ўражлівага ды гарачага беларускага каралевіча. Спасылаючыся на тое, што „мятежь бысть велик тогда в тых землях“, ён адмовіўся ад падарожжа на Афон, вярнуўся назад у Вялікае княства Літоўскае, заснаваў над Нёманам (непадалёку ад Наваградка) манастыр, які і займеў назву Лаўрышаў ад праваслаў-

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 5)

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

нага імя ягонага заснавальніка Лаўрэнція, і зачыніўся ад гэтага свету ў ім. Але не надта шчыльным замком, бо кожны зрух у палітычным жыцці Вялікага княства Літоўскага і ў суседніх краінах ён не пакідаў без увагі.

У міжчасе чуткі пра смерць Батыя і крывавае змаганне за ўладу ў Сараі дакаціліся да Наваградка і Халма. Абодва каралі, не без парады дыпламатаў Апостальскай сталіцы, згодна вырашылі, што настаў адпаведны час ударыць па татарах і вызваліць паўднёва-ўсходнія рускія землі і перш за ўсё старажытную сталіцу Кіеў. Кожны з іх сабраў значныя вайсковыя сілы. Першы рушыў Даніла, зваяваў залежныя ад татараў пагранічныя землі і, не дачакаўшыся Міндоўгавай арміі, якую той даручыў Раману Данілавічу, сам напаў на важную, закрываўшую шлях на Кіеў, моцную татарскую крэпасць і заможны горад Вазвягль. Здабыў яго, абрабаваў, вывеў усё насельніцтва ў палон, збудаванні спаліў і, задаволены, „поиде в дом свой" у Холм. Калі ж у Вазвягль прыбыла Міндоўгава армія і ўбачыла „толькі галавешкі ды бегаючых па гарадзішчы сабак", страшэнна абурылася на галіцка-валынскіх саюзнікаў і свой гнеў накіравала супраць уласнага военачальніка — князя Рамана Данілавіча. Таму не заставалася нічога іншага, як з усіх ног уцякаць да бацькі. Пакінутая ім армія палічыла сябе здраджанай, і ўтневаныя воі „звахвалі" ваколіцы Луцка: абрабавалі, вывелі насельніцтва, спалілі. Вальнцы нагналі іх каля Кастругі на Палессі і дагэтуляшнія саюзнікі кінуліся ва ўзаемную зацятую разню, у якой загінула па абодвух баках мноства вояў. І так, „крыжавы паход" супраць татараў і намеры вызваліць Кіеў закончыліся жаласна. І нельга адмахнуцца ад пытання: чаму Даніла не чакаў Міндоўгавай арміі? Мабыць, з простай прычыны: не хацеў ісці са сваім канкурэнтам здабываць старажытную сталіцу, каб потым не дзяліцца з ім здабычай. Даніла ж лічыў сябе адзіным спадчыннікам вялікіх князёў кіеўскіх!

Пасля бойні каля Кастругі дыпламаты папы рымскага кінуліся ратаваць што дасца са збудаванага імі саюза Рынгольдавічаў з Раманавічамі. У выніку доўгіх і карпатлівых перамоваў успыхнуўшая паміж імі ненавісць павалі ўлеглася, справы пачалі ўкладвацца ў папярэдняе рэчышча: не кінуліся каралі адзін на другога „отомьщеватися", памякчэла напружанне ў пагранічных крэпасцях, на службу да Міндоўга ў Наваградак вярнуўся князь Раман Данілавіч. Аднак па ніадуняй яшчэ ўзаемнай прыязні не засталося і следу — паміж Наваградкам і Халмом запанавала затаеная падазронасць і варожасць. І тады навалілася на абедзве дзяржавы нешчасце, якое патрабавала перш за ўсё іхняй еднасці. Але пра гэта ў наступным адрэзку.

Мікалай Гайдук

На раённым аглядзе „Беларуская песня-86" у Беластоку. Калектыў з Гарадка. Фота Сяргея Грынявіцкага.

У ВАРШАВЕ

6 лютага г.г. вядомы наш „белавежац" з Беластока Васіль Петручук упершыню пераступіў парог памяшкання Варшаўскага аддзела БГКТ на Сенатарскай.

Нягледзячы на тое, што аўтарскі вечар супаў якраз з экзаменацыйнай сесіяй і адсутнічалі студэнты, прыйшло крыху людзей, зацікаўленых літаратурнай творчасцю нашага госця.

З уступным словам, характарызуючым творчасць В. Петручука, выступіў адказны за лекцыйную дзейнасць сябра Юрка Зюзя. Падкрэсліў ён асаблівую вартасць дзіцячых успамінаў Петручука, друкаваных часткова ў беластоцкіх „Кантрастах". Успаміны гэтыя неўзабаве выйдуць з друку пад загалоўкам „Пожня" ў выдавецтве БГКТ і ў выдавецтве „Чытэльнік" на польскай мове пад заг. „Ściernisko".

Васіль Петручук надзвычай шчыра расказаў аб сваім складаным жыццёвым і творчым шляху. Характарызуючы пачаткі сваёй літаратурнай дзейнасці, прачытаў ён свае вершы на польскай мове, друкаваныя ў вайсковай аднадзёнцы падчас вучобы ў афіцэрскай школе. Былі гэта агітацыйна-прапагандовыя вершы, характэрныя перыяд палове пяцідзесятых гадоў.

Наш госць прачытаў таксама некалькі сваіх гумарыстычна-сатырычных фельетонаў, друкаваных у „Ніве" ў рубрыцы „З маёй званіцы".

Прысутныя, выказваючыся на тэму фельетонаў В. Петручука, звярнулі ўвагу на іх характэрную рысу: аўтар часта смяецца над самім сабою, не баіцца ставіць сябе ў смешныя абставіны.

Развітваючыся, прысутныя на вечары выказвалі пажаданні, каб В. Петручук прыехаў ізноў у Варшаву, калі толькі паявіцца яго першая кніжка.

Віктар Швед

У ТППР

Гурток ТППР у Ваяводскай паштовай установе ў Беластоку паставіў сабе задачу разбудоўваць членскія рады, а таксама ўдасканальваць формы працы ў развіцці братэрства і пазнаванні блізкага нашага суседа.

Супольна з філатэлістычным гуртком у месяцы кастрычніку была арганізавана філатэлістычная выстаўка ў памяшканні пошты Беласток № 1. Экспанаваны былі, між іншым, зборы, якія паказвалі дасягненні ў супрацоўніцтве і барацьбе за мір.

Цікава прайшла супольная з кіраўніцтвам паштовай установы сустрэча з працаўнікамі і пенсіянерамі, былымі салдатамі Савецкай Арміі. Запрошаны былі: Ян Белавежац, Юзэф Казакевіч, Сяргей Казлоўскі, Рыгор Амельянюк, Мікалай Суліма і Андрэй Шэшка.

З уступным словам выступіў старшыня гуртка ТППР Уладзімір Прахарук, а дырэктар ваяводскай паштовай установы Эдвард Марцінчык уручыў былым салдатам Савецкай Арміі кветкі і сувеніры.

Сустрэча адбывалася ў мілай, сяброўскай атмасферы. Былі ўспаміны з часоў службы і гадоў другой сусветнай вайны.

Кіраўніцтва ваяводскай паштовай установы і праўленне гуртка ТППР рашылі развіваць далей падобныя формы працы.

В. Брэцкі

СЛЕД ПРЫСУТНАСЦІ

Абедзве жанчыны, маці і дачка, са шчырай гатоўнасцю, перабіваючы адна другую, дзяліліся са мною сваімі ўспамінамі пра іх мужа і бацьку, пра Міхаіла Пракапчука, колішняга жыхара вёскі Паграбы ў цяперашняй і тадышняй Кляшчэлеўскай гміне, якога Дзмітры Макараў называе сваім сувязным і ўпаўнаважаным ад Антыфашысцкага камітэта на Кляшчэлеўскі раён. Маці, Параска Пракапчук, і дачка, Насця Пракапчук, яшчэ і сёння яўна хвалююцца ад перажытага і цяжка ім трымацца нейкай упарадкаванай паслядоўнасці падзей. Боль ёсць боль і аднолькавы след прысутнасці пакідае ён у сэрцы чалавека, незалежна ад таго, з чыіх рук дастаецца.

— Білі, грабілі, знуткаваліся! — галосіць цётка Параска і фартухом праціpae вочы, каб асушыць іх ад зноў наплыўшых слёз. Колькі іх сплыло па гэтым твары за амаль пяцідзесяцігадовае іх сужонства? Мора цэлае! І толькі зрэдку былі гэта слёзы радасці. Можа тады, калі шчасліва радзіліся дзеці, можа тады, калі яму, Міхасю Пракапчуку, чарговы раз удавалася вырвацца з кіпцюроў нахабнай кастухі?

Мне хацелася даведацца як мага больш пра яго сувязь з партызанамі. У памяці жанчын, на жаль, асталося з гэтага перыяду няшмат ды падзеі ў іх блытаюцца з часам ужо пасляваенным, калі сям'ю Пракапчукоў наведвалі ляcныя банды. Аказваецца, што Міхась Пракапчук, як вопытны, яшчэ КПЗБоўскі падпольшчык, не лічыў патрэбным уводзіць у таямніцы сваёй канспіратарскай дзейнасці нават уласную жонку. Ён прайшоў цераз засценкі даваеннай палітычнай паліцыі, вядомай пад назвай „дэфа", дык ведаў, чаго можна спадзявацца і ад гітлераўскіх служакаў. Ведаў таксама гэтыя метады і спосабы, спрактыкаваныя ад сярэдневякоўя, якія толькі нямногім не развязваюць языкоў. Думаў, што жанчыне не пад сілу вынесці падобныя здзекі. Лепш, каб нічога не ведала.

— Мама, а памятаеце, як тады да нас прыйшлі гэтыя партызаны? — заявіла дачка Насця, заахвочаная маім накіраваннем на ўласцівую тэму.

— А чаму ж не памятаю! — адказала маці. — То ж яшчэ і сёння ўсюсенька дрыжыць ува мне, калі я гэта ўспомню. Так тады я перапалохалася. То ж якраз майго Мінку, — яна звярнулася да мяне, — у гэтую ноч, быццам на злосць, дома не было...

— А можа і на дабро? — укінула дачка.

— Бог адзін ведае, дачанька, — накіраваўшы зрок на покуце, адказала маці. — І так мы перажылі яго. Ён дзесяты годзік

(Працяг са стар. 4)

моцным, калі ягоную свядомасць гняце матэрыяльная залежнасць ад сваіх антаганістаў (гаспадарчае значэнне Беларусі было мінімальным). Хроніка нацыянальных адраджэнняў у Еўропе ілюструе гэта надзвычай пераканаўча. Каралеўства Польскае было найразвітай правінцыяй Расійскай імперыі; без фабрычнай Чэхіі імперскасць Аўстра-Венгрыі скурчылася б да ілюзіі, адарванне заможнай у турэцкіх варунках Балгарыі з'явілася пачаткам канца асманскага панавання на Балканскім паўвостраве. Канфлікт паміж багатай правінцыяй і „высмоктваючым" яе цэнтрам гэта пастаянная з'ява ў свеце. Калі такая правінцыя мае ўдадатак нацыянальны характар, патрыятызм, народжаны ім, адразу набывае размаху ў імя „лепей жыць" (галоўная ідэя антыкаланіялізму). Лёс заходнебеларускай Грамады з ейнымі лозунгамі, накіраванымі супраць голаду ды паніжэння, тлумачыць цалкам дастаткова выбух беларускіх пачуццяў у масах, хоць і без аніякіх перспектыў на перамогу. Нацыянальнае, перастаючы фірмаваць і ардынарна-жыццёвыя патрэбы нацыі, падлягае зразумелай рэдукцыі да абсягу кола культуры, не заўсёды ў папулярным яе ўспрыняцці, часта паменшанага аж да элітарнай сярэдзіны (г.зн. без непасрэднай штодзённай для грамадства важнасці, тыпу: можна жыць і без беларускай мовы). Гэта таму я сцвярджаю, што беларускае тут і цяпер адно этычна-маральная праблема. Бо — сацыяльная задаволенасць пакуе непадзельна!

Аляксандр Антанэвіч

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

лем, знаходзячыся ў Белавежы і наведваючы Пушчанскі музей, гляджу на адзін экспанат. Гэтым экспанатам з'яўляецца ярмо з маіх родных Бандароў. Ярмо майго дзеда. У Бандарах прадмет гэты ад някоў называўся ярмом. І так яго называў і яго стваральнік — мой дзед. Якім правам супрацоўнік Пушчанскага музея перахрысціў яго на яжмо? Не ведаю. Палякі сказалі б: правам кадука. Думаю, што вырашэнне гэтай праблемы вельмі простае. Трэба, каб пры кожным экспанаце з беларускіх вёсак, незалежна ад таго, у які музей ён трапіў, побач з назвай польскай была і беларуская.

Алесь Барскі

(Працяг са стар. 1)

АРГУМЕНТ

ве цудоўны беларускі народ! Мы таксама ўмеем шчыра смяяцца, калі ёсць з чаго.

Мы часта спрачаемся на старонках „Нівы" аб нашай будучыні і кожны мае масу аргументаў: песімістычных і аптымістычных. Найлепшым аргументам на тое, што жыве наш беларускі народ, ёсць беларускае слова, якое гучыць у песнях. бо яно западае слухачам у вушы і душу глыбей, чым прачытаны верш і артыкул. Песня прымушае нас задумацца, хто мы такія і чаму мы такія ўпартыя, каб яе аднаўляць, прадаўжаць, ствараць новую. Песня гэта аргумент, які гучыць пераканаўча!

Васіль Петручук

КУЛІК

Мароз. Цішыня. Пагоднае надвор'е. 31.І.1986 г. Гайнаўскі аддзел БГКТ арганізаваў кулік для ўсіх членаў гурткоў, што дзейнічаюць у горадзе Гайнаўка.

І вось мы прыехалі ў нашу цудоўную Белавежскую пушчу. У гэтым годзе снегу многа. Ля вялікага кастра ў дрымучай пушчы сабраліся дзеячы Беларускага таварыства. Бігос заняў сваё пачэснае месца. Падрыхтавалі яго нашы жанчыны на чале з Верай Мацюкай.

Пачынаюцца гульні ля кастра, ідуць гутаркі, радасць. Старшыня аддзела БГКТ Янка Якімюк запрашае на каўбаску, падпечаную на агні. Смакавітая каўбаска, гарачы бігос узнімаюць настрой усіх. Акардэаністы Янка Якімюк, Пётр Скепка іграюць беларускія, рускія песні і танцы.

Але набліжаецца канец. Па запрашэнню дзеячоў БГКТ, вяртаючыся, заехалі нашы сябры ў клуб ГОКу ў Дубінах. Там усё падрыхтавана для шчырага прыёму сяброў, суседзяў. Пачалася другая частка куліка. У прыгожай зале Гміннага асяродка культуры занялі сваё месца музыканты. Танцы, песні — усім весела. Самае ганаровае месца ўсюды займае беларуская песня, з якой выступалі дуэты, тэрцэты, салісты. Інспектар Галоўнага праўлення БГКТ Еля Вішнеўская, Вера Мацюка, Галена Ігнацюк, Уладзімір Сузіма, Янка Якімюк і іншыя клапаціліся, каб надоўга засталася ва ўспамінах гэта непаўторная паездка.

В.Б.

На раённым аглядзе „Беларуская песня-86" у Беластоку. Фота Сяргея Грыневіцкага.

ВЕСТКІ З СУДА

З ваяводскага суда ў Беластоку пад канец месяца студзеня г.г. атрымалі мы чарговы інфармацыйны „Бюлетэнь", з якога вынікае, што на разгляд у II карным аддзеле Ваяводскага суда паступіла справа Марка Януша Пэргулы і Марка Складоўскага. У кастрычніку 1985 года ўкралі яны вартасную пасылку з пасажырскага цягніка Варшава-Беласток. У пасылцы знаходзілася вопратка, харчы ды іншыя рэчы. Польская дзяржаўная чыгунка абавязана была заплаціць за гэта пакрыўджанаму 50 тысяч зл. кампенсацыі.

Варта ведаць і тое, што М. Я. Пэргул сам быў работнікам польскай чыгункі, працаваў кандуктарам ды часта ў час сваёй службовай паездкі ў цягніку развясельваўся сяброўскай выпіўкай. Так было і тады, 2 кастрычніка 1985 года, калі супольна з Маркам Складоўскім спакусіліся яны на вартасную пасылку, каб мець грошы на наступны пачастунак. Піццё гарэлкі ў час выканання службовых абавязкаў таксама лічыцца злачынствам і суд да пакаражы далічыць яшчэ і п'янства.

*

Тэрэза Станьчык была загадчыцай і адначасова адзіным прадаўцом у краме з рыбай і спіртнымі напіткамі ў пасёлку Чаромха. Аказваецца, што яна больш клапацілася аб сваім прыватным прыбытку, чымсьці аб абслугоўванні і выгадзе сваіх кліентаў. На працягу няпоўнага года (ад мая 1984 г. да студзеня 1985 г.) яна прысвоіла сабе амаль 400 тысяч злотых.

Варта звярнуць увагу на цікавае супастаўленне тавараў у гэтай краме: рыба і гарэлка. Вядома ж, што пад рыбку гарэлка найсмачнейшая і наадварот — пад гарэлку і рыба, быццам мёд.

На жаль, з судовага „Бюлетэню" не вынікае, ці грошы спатрэбіліся пані Тэрэзе на рыбку і гарэлку, ці на выхаванне сваіх дваіх дзяцей, а мо на іншыя жыццёвыя прыемнасці?

(Працяг на стар. 8)

у сырой зямельцы, царства яму нябеснае, хаця да Бога ён і не прызнаваўся, бо целае жыццё ў камуністах хадзіў і такім жа памёр...

Я зразумеў, што цётка Параска зноў заблыталася ў сваіх пачуццях і перажываннях ды паспрабаваў навесці яе бліжэй да тэмы.

— Ён тады быў на варце, чыгунку вартаваў разам з іншымі сялянамі, да чаго іх немцы прымушалі, каб абараніцца ад падрыўной дзейнасці партызанаў, — прадаўжала сялянка. — Дома асталася я адна з дзецьмі і яшчэ наша бабулька, значыць, мая маці, старэнькая Аксіння. Спім мы сном божым, нічога ліхога не прадчуваючы. Хатка ў нас была яшчэ старэнькая, гэтую мураванку дык мой Мішка прыдбаў ужо пасля вайны, дзякуючы дапамозе народнай улады. А тады пад саламянаю страхою мы яшчэ жылі-гаравалі. Бабулька Аксіння першая пачула, што нехта стукае ў акно. Вядома, у старога сон як у зайца пад мяжою. А яна на сафе над акном тады якраз спала. Пачула гэты стукат і мне шэпча: „Параска, чуеш? Да нас хтосьці просіцца!" А я жо і сама гэта чую, бо і ў другое акно хтосьці стукоча! Не, не надта нахабна, як бы сапраўды просячы, ды мужчынскім голасам хтосьці паўтарае: „Хозяйка, отвори! Хозяйка, отвори!" А я ўтулілася пад пярыну, аж па самую шыю і варухнуцца не магу, рада была б у гэты момант і пад зямлю схавацца, бо падумала, што гэта немцы за намі ўсімі прыехалі, значыць, канец нам!

Гасцей, хаця і няпрошаных, давялося ўпусціць. А дакладней кажучы, гэта цётка Параска выйшла ім насустрач. Накінула на плечы нейкую радзюжку, якая трапіла ёй пад рукі, у белай, даматканай сарочцы папляпала басанож да дзвярэй.

— Мамаша, не бойся, ты только не бойся! — супакойвалі яе гэтыя чужыя людзі.

На двары пачынаўся ўжо золак, хаця яшчэ зусім прадвясенні, але ўжо набраклы бярозавым сокам і смалістым пахам зацвіўшай сасны. І ад гэтых людзей чулася штосьці лясное, што ідзе ад зямлі і ад дрэваў. Карнікі так сябе не паводзілі.

Асмелілася падняць запалоханыя вочы.

— Паглядзела я на іх, — расказвае цётка Параска, — ды яшчэ і горш спалохалася. На іх зброі ўсялякай, як грушак на грушцы! Істужкі з патронамі наперакростак цераз грудзі, у рамянёў гэтыя, ну, жалезныя, як іх там завуць, узрыўчаткі, значыцца, як гусіныя яйкі ды яшчэ каробачкі нейкія з чымсьці іншым! Дык хто яго ведае, хто яны гэтыя людзі: ці сапраўдныя партызаны, ці толькі нейкія падстаўныя? Памятаю я адно такое здарэнне з часоў акупацыі. Дзень быў, здаецца, святочны, бо я дома аставалася і босыя ногі грэла на камені ля парога. Раптам нейкі незнаёмец да мяне ідзе, быццам даўно ў госці запрошаны. Нават я сыйсці яму з вачэй не паспела. Апрануты быў прыгожа, па-мястоваму, адно толькі ганавіцы свае, такія вось шырокія, галіфэ, у ягадніку недзе папэцкаў, нібы што ён лясны чалавек... Аж парфумамі ад яго смярдзіць. Падыходзіць да мяне і вельмі ж ветліва вітаецца па-польску: „Дзень добры!" Ну то я яму таксама: „Дзень добры!".

— Пані гаспадыні, дайце штосьці паесці партызанам! — просіць гэты бадзяга, ды яшчэ патрабуе, каб на дарогу даклацсі нейкіх харчоў для яго таварышаў. Паглядзела я на яго, добра адкормленага, і злосць мяне такая панесла, што і аб страху зусім забылася.

— Нямецкая ўлада нам забараніла каму-колечы даваць харчаванне! — гавару яму смела. — Ды ўсё, што можна было даць, даўно ўжо немцы самі ў нас забралі на кантынгенты. Калі не верыце, дык самі шукайце!

(Працяг на стар. 8)

(Працяг са стар. 7)

СЛЕД ПРЫСУТНАСЦІ

Толькі гэтаму валацужніку не захацелася нават заглянуць за дзверы маленькай і беднай хаткі. Ён павярнуўся назад і цераз агароды паплёўся ў суседнюю вёску Жукі.

— Я адразу зразумела, — кажа цётка Параска, — што гэта правакатар. Следам за такімі ішлі атрады паліцаяў або палявой жандармерыі і падбіралі гэтых болей спагадлівых сялян, якія са шчырага сэрца неслі партызанам усялякую дапамогу. Таму я і пра гэтых начных маіх гасцей у першую хвіліну з перапалоху так дурнавата падумала. А яны ўсё мяне супакойвалі. Трох іх было.

— Мы зараз жа пойдзем адсюль, — кажа адзін з іх. — Ты ідзі супакой сваіх дзяцей. Хай не плачуць, а то без патрэбы суседзяў пабудзяць. А свайму мужу скажы, каб яшчэ сёння абавязкова зайшоў да нас, ды з фурманкаю.

— А куды? — неяк машынальна, ды зусім бяздумна запытала я.

— Ён будзе ведаць, — адказаў гэты самы партызан. І яны сапраўды хуценька накіраваліся ў сваю дарогу, расплыліся ў сівізне золкавай імглы. Цётка Параска яшчэ даўжэйшую хвіліну стаяла на парозе хаты. Не ведала, ці яна яшчэ сніць, ці ўжо прачнулася. І толькі крыклівы плач дзяцей вярнуў яе да рэчаіснасці. Была злосная на мужа, што нічога ёй не сказаў, не папярэдзіў. З трывогаю чакала яго вяртання. Міхась, аднак, справу закончыў коратка:

— Маеш дом, дзяцей і гаспадарку, дык пільнуй усё гэта і ў іншыя справы не ўмешвайся! Зразумела?

— Загубіш ты сябе і мяне, і дзяцей нашых! — разгаласілася жонка. Міхась адклаў лыжку, адсунуў ад сябе міску з недаеданай бульбай, стукнуў кулаком аб стол і, схапіўшы шапку ды свой кажушок, моўчкі выскачыў з хаты. Праз некалькі хвілін Параска ў акне прыкмеціла, як яе муж, быццам сапраўдны гаспадар, на адной толькі дошцы, без драбін, з сякераю і пілой пад торбаю з аброкам, адпраўляецца ў лес. Вярнуўся ён пад вечар і, сапраўды, прывёз гарбатую фуру сухога галля. Толькі цётка Параска ніколі не даведалася, што пад гэтым галлём Міхась Пракапчук перавозіў партызанам зброю і ўзрыўчатку з лесу каля Нурца, дзе пры Саветах знаходзіўся ваенны гарадок, аж пад Мельнік, дзе ў лесе была іх пастаянная база. Аб гэтым ужо гаварыў мне даўнейшы партызанскі камандзір Дзмітры Макараў.

І хапіла б ужо аднаго гэтага факта, каб добрым словам ушанаваць памяць Міхаіла Лук'янавіча Пракапчука — селяніна з вёскі Пaграбы. А гэта ж быў у яго неспакойным жыцці не першы і не апошні небяспечны ўчынак, аб чым наступным разам.

Віктар Рудчык

Дарагія чытачы! Перапрашаем за памылкова паўтораную старонку „Сонніка" ў папярэднім нумары. Папраўмся!

—10—

Бамбаньерка - добрыя інтарэсы: атрымаць - ілюзіі, падман.
Бандыт — непрадбачаны прыбытак, карысць.
Банк — грашовыя клопаты.
Банкнот — страты ў гандлі; лічыць — страты; бачыць многа — цябе чакае расчараванне.
Банкрутаваць — неспадзявана трапіць у турму.
Бант — здрада, барацьба.
Барада — доўгая — клопаты, сум; кароткая — няўдачы; брыць — страта; у дзяўчыны — замужаства; у замужняй — будзе сын; сівая або рэдкая — пасмешышча; рыжая — ганьба.
Баразна — удачнае мерапрыемства, інтарэс.
Барометр — непрыстойныя паводзіны.
Баран — пацяшэнне і надзея; бачыць многа — багацце; бачыць зарэзанага — незаслужаныя пакуты.
Барана — будзеш заможны.
Бараніну есці — быць сведкам забойства.
Бараніца — даход.
Барацьба — бачыць яе альбо прымаць у ёй удзел — зважай на сваю пасаду, пільнуй сваю гаспадарку, бо можаш страціць; быць пераможаным у барацьбе — няўдачныя інтарэсы, перамагчы ў ёй — смелыя намеры, задумы.
Бар'ер — часовая небяспека.
Бародаўкі — непатрэбнае выяўленне таямніцы.
Барсук — ашуканства; злавіць яго — хтосьці цябе хітра звядзе, ашукае.
Басы (струнны інструмент) — радасная звестка, іграць на іх — ты смешны чалавек.
Бацька - шчасце; паміраючы - сорам; стаць бацькам - змены.
Бацькі — бачыць іх — шчасце; страціць — пацяшэнне і дапамога ў пакутах; бачыць памёршых — радасць, хворых — выпадак.
Бацькаўшчына, айчына — не кіруйся чужымі парадамі.
Бачыць, глядзець — шчасце, радасць.

Дарагая „Ніва", як час ляціць! Даўно ты паявілася ў нашых вёсках? Як жа людзі прыглядаліся да цябе! Як цяжка было некаторым чытаць цябе спачатку! Што ж, многія ў той час беларускага слова і ў руках не мелі. А чаму ж так учапіліся за цябе, „Ніва"? Гэта заслуга калектыву. Усе старонкі так прыбраныя, што ўсё робіцца там цікавае.

Ужо табе 30 год! За гэты час ты, „Нівачка", выйшла з Беластока ў свет 1550 разоў. Я не ў сілах выказаць усё, што наш тыднёвік у сваіх 1550 нумарах даў нам добрага: навукі, параду, практычных ведаў — як жыць, як быць, як лячыць, як кахаць ды цалаваць. Ёсць месца і на смешнае, і на грэшнае. Цябе „Ніва" паратуе ў бядзе і да плачу давядзе. У „Ніве" кожны знойдзе што пачытаць, хоць усім не дагодзіш.

Дарагая „Ніва", табе ўжо 30 год! Думаю, што далей будзеш, як і да гэтага часу, служыць нам радамі-парадамі, гумарамі-сатырамі, усім добрым. Маё пажаданне на 30-годдзе: каб „Ніва" пашырала сваё дзеянне, каб журналісты і карэспандэнты далей пісалі аб усім, каб чытачоў прыбывала, бо чытаць ёсць што. Гэтага жадае верны чытач, які не змог прыехаць на з'езд карэспандэнтаў, бо ляжыць у ложку: грып яго мучыць.

Э. Шчасновіч

На раённым аглядзе „Беларуская песня-86" у Беластоку. Калектыў з Паўлаў. Фота Сяргея Грыняўіцкага.

(Працяг са стар. 7)

ВЕСТКІ З СУДА

*

Тамаш Камароваў і Адам Скварчынскі рашылі хутка і лёгка ўзбагаціцца. Дзеля гэтага ў студзені і лютым 1985 года правялі некалькі пакраж, спалучаных з узломамі ў розныя аб'екты, найчасцей у Сямяцічах. Гэтыя вылазкі далі ім агульны прыбытак амаль у паўмільёна злотых, так гэта ацанілі пакрыўджаныя. Гэта, аднак, не задаволіла зладзеяў і яны неўзабаве, бо таксама ў месяцы лютым мінулага года, паўтарылі свой зладзейскі чын. На гэты раз далучыліся да іх яшчэ Багдан Гажэльскі, Ян Семянюк і Яцак Длуцкі. У выніку праведзеных узломаў накралі яны разам розных тавараў на суму 230 тысяч злотых.

На шчасце, міліцыі ўдалося спыніць дзейнасць гэтай зладзейскай шайкі. На аснове правамоцнага судовага прыгавора ўсе яны ўжо павандравалі за краты турмы. Тамаш Камароваў — на 6 гадоў, а Адам Скварчынскі — на 5 гадоў. Дадаткова суд прыгаварыў поўную канфіскацыю ўсёй маёмасці ў абодвух зладзеяў і па 250 тысяч зл. штрафу ад кожнага.

Б. Гажэўскаму, Я. Семянюку і Я. Длуцкаму прыйдзецца развітацца са свабодай на 2 гады і 6 месяцаў, а апрача гэтага кожны з іх абавязаны заплаціць па 150 тысяч штрафу.

Значыць, разам, калі яшчэ далічыць і судовыя кошты, усе гэтыя зладзейскія вылазкі, адно толькі грашыма, каштавалі ім звыш 1 мільёна злотых, амаль на 400 тысяч больш, чым яны накралі. І гэта добра, хай ведаюць, што чужое і крадзенае не ідзе ў карысць.

*

Вальдэмар Антон Серачынскі і яшчэ дзесяць іншых яго сяброў ад студзеня 1980 года да верасня 1983 года сістэматычна кралі мяса ў Акруговым прадпрыемстве мяснай прамысловасці ў Беластоку, дзе ўсе яны працавалі. Пракуратура даказала, што на працягу гэтага часу накралі яны амаль 13 тон мяса, вартасцю ў звыш 1 мільён 800 тысяч злотых.

Суд дакладна прааналізаваў віну кожнага з абвінавачаных у пакражы мяса. Таму і прыгаворы атрымалі яны розныя, аднак усе даволі суровыя, бо ад 3 аж да 11 гадоў турэмнага зняволення. На дабавак усе яны абавязаны заплаціць высокія штрафы, у некаторых выпадках сягаюць яны да 400 тысяч злотых.

Варта тут прыгадаць, што зладзейская шайка дзейнічала ў той час, калі за мясам даводзілася нам стаяць у даўжэзных чэргах, часам дзень і ноч.

Былі самыя розныя метады пакражы гэтага дэфіцытнага тавару. Найчасцей, аднак, цэлыя скрынкі „свежыны" вывозілі яны аўтамабілямі-грузавікамі, схаваныя сярод чыстых касцей, якія шафёры дастаўлялі іншым прадпрыемствам у краіне для перапрацоўкі.

Цяпер будзе час задумацца, ці аплацілася гэтая лёгкадумная зладзейская практыка. А сем'і зладзеяў, у якіх канфіскавана шматзначная частка іхняй маёмасці, перастануць смяяцца з гэтых „фраераў", што тырчэлі ў чэргах за куском каўбасы і нейкага мяса. (вр)

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Лаўрэат першай узнагароды Юрка Кулік з Пашкоўшчыны.

ШТО СЭРЦУ САМАЕ БЛІЗКАЕ

У адну з вельмі марозных субот лютага (22) у Беластоку адбыўся чарговы дэкламатарскі конкурс для школьнікаў. Арганізатарамі яго, як заўсёды, былі Галоўнае праўленне Беларускага таварыства і Кураторыя Беластоцкай школьнай акругі.

Сёлета, у год 30-годдзя існавання БГКТ, тэмай конкурсу было „Усё, што сэрцу самае блізкае". Таму ў рэпертуары пераважалі творы патрыятычнага і пачуццёвага характару: думкі ішлі ад сэрца аб самым глыбокім, блізкім, родным. Творы падбіраліся вельмі старанна. У некаторых школах больш сканцэнтраваліся на творах „белавежцаў", іншыя настаўнікі выбралі патрыятычныя творы і пісьменнікаў з Беларусі. Адно важна: конкурс гэты быў песняй аб Радзіме, родным парозе, любві да ўсяго матчынага і бацькоўскага, да роднага, беларускага. Са сцэны гучалі глыбокія, ад сэрца словы Віктара Шведа:

Я беларус, і гэтым ганаруся.
Усім душу сваю магу адкрыць:
Ніколі і нідзе не адракуся,
Што беларусам жыў і буду жыць.

Або

Дзе б толькі мяне лёс не кінуў,
З далёкіх і блізкіх дарог
Заўсёды знайду пуцявіну
На родны бацькоўскі парог.

* * * * * * * * *

А прадзедаў мовы багатай
Не здраджвае праўнук.
З пашанай
Яе са старэнькае хаты
У дом пераносіць цагляны.

Апрача вельмі папулярных вершаў Віктара Шведа, са сцэны гучалі творы Алеся Барскага, Сакрата Яновіча, Юркі Геніуша, Міхася Шаховіча, Віктара Рудчыка і шмат-шмат іншых беластоцкіх і беларускіх паэтаў і пісьменнікаў.

У конкурсе ўдзельнічала 26 чалавек з 13 школ Беласточчыны. 25 дзяўчатак і адзін хлапчук. Хлапчук гэты, Юрка Кулік з Пашкоўшчыны, не спалохаўся такой пераваті дзяўчат і выступіў вельмі ўпэўнена, заваяваўшы першую ўзнагароду. Раўназначныя з ім узнагароды заваявалі таксама Яся Екацярынчук і Эля Томчук з Бельскай школы № 3.

Тры другія месцы прызнаны былі Элі Маркевіч з Бельска, Дароце Гіпіт з Дубін і Алі Дзмітрук з Орлі.

Трэція месцы падзялілі Івона Іванюк з Крывой, Эля Гаралеўская з Нарвы і Марыся Хмур з Дубяжына.

Цудоўна выступіла маленькая трэцякласніца з Орлі Аня Главацкая. За сваё выступленне яна атрымала гучныя апладысменты публікі і раўназначную з першым месцам першую ўзнагароду „Зоркі". Другую ўзнагароду „Зоркі" заваявала Ёля Мішчук з Бельскай школы № 3, а трэцюю — Марынка Аліфер з Ляўкова.

Вялікае дзякуй усім выканаўцам і іх настаўнікам за добрую падрыхтоўку да конкурсу і ўданае выступленне.

Явіна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Дзяўчаткі з Орлі — Аня Шэйкоўская і Аня Главацкая, якая заваявала першую ўзнагароду „Зоркі".

Удзельніцы сёлетняга дэкламатарскага конкурсу з Бельскай школы № 3. Сярод лаўрэатак I месца Яся Екацярынчук і Эля Томчук. II месца — Эля Маркевіч, атрымаўшая другую ўзнагароду „Зоркі" Ёля Мішчук, а таксама Сабінка Мэтэнька, Кацярына Краўчук і Рэнатка Падолец.

Ул. Гардзейчаў

КАЗКА

Пачатак у папярэдніх нумарах

4

Змрок згусцеў, мароз імгліцца,
елкі хмурацца на ім:
адмарозілі іголкі,
не варушацца зусім.

Гнуцца дрэвы ля дарогі,
снег трымаючы ледзь-ледзь.
Праз сумёты да бярлогі
кацяня прынёс Мядзведзь.

Жарам пыхае, ў зацішны
свой залазячы загон:
— Ціха, мышы, кот узішны!..
загудзеў басіста ён.

Задаволена ўсміхнуўся:
маўляў, выйдзі, Ох, цяпер!...
Неўзабаве ўладкаваўся
і спакойна захрапеў.

Небяспечны стаў закутак
мышанятам з той пары.
Ныюць, ныюць. Двое сутак
не выглядваюць з нары.

Пагуляць, прыдумаць жарты
Аху з Охам не карціць:
ля нары, як тыгр лахматы,
незнаёмы звер сядзіць.

У бярлозе сумны будзень.
Цемра ўсюды, глухата.
Моліць, просіць:
— Больш не будзем!
Ох сярдзітага ката.

Кот усеўся недарэмна,
точыць зубкі, бы ўхналі,
і гараць, мігаюць з цемры
вочы, быццам вугалі.

Трэці дзень здаваўся годам,
мог ён скончыцца бядой,
каб Цімох у час абходу
не прыйшоў да ямы той.

Кацяня ляснік паклікаў
ад Мядзведзя на мароз
і на рукі ўзяў Мурлыку:
— Правучыў мышэй, нябось?

Пад кажух малога сунуў,
нацягнуў свой малахай:
— Спі, Мядзведзь,
не бойся шуму,
у цішы адпачывай...

Дзед пайшоў.
З той хвілі мышы
не паўзлі ў чужыя сны,
не трывожылі зацішак,
жылі ў яме да вясны.

Мышалоў — іх вораг люты —
спаў у хаце на баку,
і мядзведжы сніў закутак,
і мурлыкаў лесніку
пра свавольны ўчынак Оха,
што Мядзведзя казытаў.
З вуснаў чулася Цімоха
— Арыфметыка, так-так...

А хадой падзей тых рупна
час ляцеў, нібыта ў сне,
непрыкметна, неадступна
набліжаў усіх к вясне.

А вясной было ў Цімоха
процьма мёду: ён прыпас

(Працяг на стар 10)

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА

Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

СЯБРЫ

Ніна і Стася пазнаёміліся зусім нядаўна. Гэта было ў першы дзень, адразу пасля іх прыезду ў гарцэрскі лагер.

Гарцэры пасяліліся ў высокім і ўтульным доме адпачынку на беразе Белага возера, непадалёку Аўгустова. Дзеці, якія з'ехаліся сюды з розных мясцовасцей Польшчы на летні адпачынак, адразу разбегліся па жоўтым пяску азёрнага пляжа.

Ніна на хвілінку залюбавалася вялікім возерам, магутнымі соснамі і дубамі на яго берагах, а потым пачала разглядацца за ракушкамі і бліскучымі каменьчыкамі, што скрозь усцілалі пляж.

— Ці ты ведаеш, чаму гэтае возера называецца Белым? — раптам пачула Ніна пытанне. Яна азірнулася. Перад ёю стаяла бялявая дзяўчынка з поўнымі жменямі ракушак і каменьчыкаў.

— Не, не ведаю, — нясмела адказала Ніна. — Мабыць таму, што тут многа бліскучых каменьчыкаў і белых ракушак.

— Ой, пэўна, не! — запярэчыла незнаёмая. — Давай папытаем у нашага дружыновага.

Дзяўчынкі накіраваліся да высокага выступу берага, дзе стаяў дружыновы і пільна сачыў за гульнямі гарцэраў каля вады. Калі яны караскаліся на стромкі схон, незнаёмая запрапанавала Ніне:

— Давай пазнаёмімся і будзем сябраваць. Мяне завуць Стася, Стася Бальцэжак. Жыву ў Катавіцах. Ведаеш? Ну, там, дзе многа шахтаў і розных фабрык. Мой тата працуе ў шахце, здабывае вугаль.

— А я — Ніна Грыневіч. Мы жывём каля Гайнаўкі. Мой тата працуе леснікам у Белавежскай пушчы.

— О, як то добра! — усклікнула Стася. — Ты раскажаш мне пра пушчу і яе звяроў. Праўда?

— Ахвотна! — усклікнула Ніна. — А ты мне — пра свае Катавіцы. Добра?

— Добра!

Дзяўчынкі подбегам падаліся да дружыновага.

— Скажыце нам, калі ласка, чаму возера называецца Белым? — спыталася Стася. — Я даведвалася ў Ніны, мае сяброўкі з Гайнаўкі, — яна паказала на Ніну. — Але і Ніна не ведае.

— Нават ты, Ніна, родам з Беласточчыны, не ведаеш, ад чаго паходзіць назва Белае возера і Беласток? — здзівіўся дружыновы. — Ну, калі не ведаеце, то паслухайце. Калісьці, многа-многа стагоддзяў таму назад нашыя продкі называлі белым усё тое, што было празрыстае, чыстае, прыгожае. Гляддзіце на возера!

Дзяўчынкі задзіваваліся празрыстым блакітам азёрнай тоні, якая з высокага берага была падобнай да сіні пагодная неба. Лёгкі летні ветрык ласкава моршчыў азёрную гладзь у маленечкія хвалі, а ў іх іскрыліся яскравыя праменні ліпнёвага сонейка.

— Праўда што, — першай азвалася Ніна. — Возера такое прыгожае! Не дзіва, што людзі называлі яго белым.

— Ну, бачыце! Беласток таксама займеў сваю назву ад чыстай, празрыстай крыніцы, на беразе якой калісьці ён быў заснаваны. Нашыя продкі называлі крыніцы „істокамі".

— Значыць, наш Беласток інакш можна было б назваць „Празрыстая крыніца"! — усклікнула Ніна.

Дзяўчынкі падзякавалі дружыноваму і пабеглі ў лагер, бо туды склікаў усіх на абед гучны звон гонга.

Працяг у наступным нумары

У ЧЫМ КУЛЬТУРА НАШАЙ МОВЫ?

Прыслухайцеся да таго, як гаворацы паміж сабою аднакласнікі. Адны вельмі выразна перадаюць свае думкі, іх мова лаканічная, змястоўная. А другія... Другіх проста цяжка зразумець. Мізэрны запас слоў. Спрабуючы запоўніць гэты недахоп, яны злоўжываюць так званым „упакованым матэрыялам" — словамі „значыць", „як гаворыцца", „праўда". Але ўсё гэта не дапамагае, а толькі засмечвае мову.

Пад культурай мовы разумеем свабоднае валоданне яе багаццямі. Чалавек шліфуе сваю мову ўсё жыццё. Але самыя ўстойлівыя моўныя навыкі фармуюцца ў дзіцячыя гады.

Псіхолагі зрабілі цікавае адкрыццё. Аказваецца, галоўны сакрэт прывабнасці чалавека — не ў яго прыгажосці і нават не ў розуме, а ў тым, як і што ён гаворыць. Аўтарытэт вучня сярод сваіх равеснікаў залежыць ад яго здольнасці расказваць, ад умення дзяліцца сваімі думкамі, пачуццямі, ведамі.

Для таго, каб хораша расказваць пра тыя з'явы, якімі напоўнена наша жыццё, трэба засвоіць шмат слоў, блізкіх па сэнсу, але не аднолькавых па значэнню. Гэтыя словы — сінонімы. Напрыклад, смельчака можна характарызаваць як бясстрашнага, адважнага, тэраічнага, храбрага, рашучага... У кожным асобным выпадку якое-небудзь адно з вышэйчэннау будзе самым адпаведным. Паспрабуйце пагуляць у словы, выйграе той, хто больш прыпомніць сінонімаў. Гуляючы так, вы добра патрэніруеце сваю памяць.

Кожнаму з вас напэўна даводзілася гутарыць са старымі ці пажылымі людзьмі — дзядулямі, бабулямі, якія пражылі доўгае, нялёгкае жыццё. Яны не канчалі універсітэтаў, але як цікава з імі размаўляць! Нездарма для пісьменнікаў, паэтаў народная мова была заўсёды невычэрпнай крыніцай натхнення і духоўнага багацця.

Некаторым вельмі падабаюцца замежныя словы. Яны імкнуцца ўпрыгожыць імі сваю штодзённую мову. І вось замест таго, каб сказаць: „У мяне кашуля, як у брата", хлапчук гаворыць: „У мяне ідэнтычная з братам кашуля" або „Вось такая мая канцэпцыя жыцця", хаця больш натуральна было б сказаць: „Такое маё жыццёвае правіла."

Неабходна адрозніваць добрую мову ад проста правільнай. Мала валодаць літаратурнай мовай. Важна знайсці ўласны стыль выказвання думак.

Арыгінальнасць мовы — у дакладнасці думак і слова, у яркай вобразнасці, у незвычайнасці параўнанняў і пачуцці гумару.

Таленавітым пісьменнікам удаецца дасягнуць вяршынь майстэрства слова. Менавіта таму знаёмства з літаратурнымі творамі вялікіх пісьменнікаў узбагачае нашу мову і ўдасканальвае культуру мовы.

І яшчэ хочацца асабліва падкрэсліць, што ніхто не нараджаецца з гатовымі здольнасцямі. Мова школьніка ўдасканальваецца, калі ён чытае, расказвае, вучыць на памяць, піша пісьмы і сачыненні, калі ён выступае на сходах ці проста размаўляе з сябрамі. Кожны можа авалодаць культурай мовы, толькі трэба па-сапраўднаму гэтага хацець.

Вясёлы куточак

— Мама, Каська есць газету.

— Не важна, яна ўчарашняя.

— Цікава, чаму зімой няма камароў?

— Бо яны адлятаюць у вырай.

— Чаму ты запрасіў на дзень нараджэння толькі гэтых двух сяброў?

— Бо яны не любяць торта.

— Хто ведае, што маюць у сабе яблыкі?

— Чарвякоў, — здагадаўся Пеця.

— Паспеў рашыць задачу? — пытаецца Пеця ў Мішы, выйшаўшы пасля кантрольнай з класа.

— Не, перапісаў толькі тэкст задачы...

— Не добра, настаўніца падумае, што ты ў мяне перапісаў.

— Якія віды плавання ты ведаеш?

— Брас, краўль і на дзьмухальным коле.

Дзядзька купіў у краме торт і папрасіў, каб прадаўшчыца парэзала яго на кавалкі.

— На шэсць ці на дванаццаць кавалкаў?

— Лепей на шэсць, — адказвае дзядзька, — бо дванаццаці не дам рады з'есці.

Малы Янка без канца ўсё пытаецца аб нечым у таты. Тата доўга адказвае на яго пытанні, а потым не вытрымоўвае і кажа:

— Ці чуў, Янка, што сталася з хлопцам, які так доўга задаваў пытанні? Ён замяніўся ў пытальнік.

— Не чуў, тата. Але скажы мне, як далёка той пытальнік трымаў ад сябе кропку?

Пазнаёмімся

СССР, 346916, Ростовская обл., г. Новошахтинск, ул. Демократическая, 22, кв. 8. Веташнёвой Наташе. 6 клас.

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. К. Лібкнехта, 84, к. 3. кв. 13. Сяргей Янушкевіч, 4 клас.

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 3, кв. 41. Павел Заржыцкі, 3 клас.

БССР, 220036, г. Мінск-36, 2 пер. Р. Люксембург, 4, кв. 43. Дзіма Крэменчукоў, вучань 4 класа.

(Працяг са стар. 9)

АХ І ОХ

міску Аху,
лыжку Оху,
бочку тым,
хто слухаў нас.

Пераклаў з рускай мовы Міхась Калачынскі

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1

Piątek 14 III — 8.10 Hist. najbliższa kl. IV „Kryptonim Klio" (7). 9.00 Wokół nas kl. I—II. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Odnaleźć siebie". 11.30 Magazyn domatora. 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II Chem. 14.30 Wokół nas kl. I—II. 15.35 W szkole i w domu. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Dla dzieci: „Załoga 3". 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Piłkarska kadra czeka. 17.50 PCK — samo zdrowie. 18.00 Bez próby. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 „Odnaleźć siebie — film prod. ZSRR. 21.50 DT. 22.10 Nie tylko dla oszczędnych. 22.50 San Remo '86 (2). 23.30 DT.

Sobota 15 III — 7.25 TTR — s. IV Upr. rośl. 7.55 TTR — s. IV Mech. rol. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Dla młodych widzów — Sobótka oraz film z serii „Czterej pancerni i pies". 10.30 DT. 10.40 „Na wierzbowym listku". 11.10 W świecie ciszy. 11.40 Tel. Lista Przebojów. 11.55 Tel. Koncert Życzeń. 12.25 Z potrzeby serca (8). 12.55 Telewizyjne Biuro Pośrednictwa. 13.15 Chopin i George Sand (3). 13.50 Morze wokół nas (10). 14.30 Zdrowie. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu powszechnego: H. Ibsen — „Hedda Gabler". 17.00 Oset 85 — pr. rozr. 17.15 Losowanie D. Lotka. 17.30 Studio Sport. 18.30 Młodzieżowy Klub Jedynki. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Rollercoaster — film USA. 22.00 Czas. 22.50 7 dni na świecie. 23.00 DT. 23.05 Sportowe rytmy tygodnia. 23.55 Kino nocne „Zakład" — jug. film fab.

Niedziela 16 III — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Alarm przeciwpożarowy trwa. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.55 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Dla młodych widzów: Teleranek oraz film „Przygody Pietrowa i Wasieczkina" (1). 10.30 DT. 10.35 „Miłośnicy przyrody" (7) ang. serial przyr. 11.05 „Rodowody pokolenia". 11.30 Następny proszę (10) ang. serial obycz. 12.20 Siedem anten. 13.05 „Znana nasza". 13.50 Tel. Koncert Życzeń. 14.35 Kraj za miastem. 15.00 DT. 15.05 Teatr TV dla dzieci: „O słońcu, księżycu i wietrze". 16.00 Studio 1. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 Celuloidowe dzieci (2) film prod. włosk. 21.00 Pegaz. 21.45 Sportowa Niedziela. 22.20 Leksykon polskiej muzyki rozrywkowej — „M" (70). 22.55 DT.

Poniedziałek 17 III — 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Biol. 15.55 Nurt. Teatr współczesny. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Encyklopedia TDC. 16.55 Zwierzyniec. 17.20 DT. 17.30 „Bezlitosny front" (5) „Fałszywy baron" — film prod. NRD. 18.30 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Rozmowa na telefon cz. 1. 20.15 Teatr Tel. na świecie: John Osborne — „Miłość i gniew". 21.55 DT. 22.15 Rozmowa na telefon cz. II. 22.35 „Podróżni bez biletu. 23.05 DT. 23.10 J. niem. (20).

Wtorek 18 III — 8.10 Geogr. kl. VII. 9.00 Hist. kl. VI. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Mauregard" (3) — serial franc. 11.05 Magazyn domatora. 11.30 Parki narodowe Stanów Zjednoczonych (2) — film RFN. 12.00 J. pol. kl. III lic. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. IV Mat. 14.00 TTR s. IV Hod. zwierz. 14.50 Plastyka kl. II. 15.55 Start po indeks. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Akademia Muzyczna. 16.55 Cojak. 17.20 DT. 17.30 Gazeta rolnicza. 18.00 TV Informator Wydawniczy. 18.15 Radar. 18.30 T. Trepkowski (plakacista). 18.50 W drodze do Hiroszimy. 19.00 Dobranoc. 19.10 Diagnoza. 19.30 Dziennik. 20.00 Zebranie otwarte. 20.30 „Mauregard" (3) — serial franc. 21.30 DT. 21.50 Studio Sport. 22.30 Wieczór z X Muzą. 23.40 DT. 23.45 J. ang. (20).

Środa 19 III — 8.10 Hist. kl. VIII. 9.00 Krajobrazy Polski kl. IV. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Krewniacy". 11.40 Zielono nam. 11.50 Apteczka domowa. 12.00 Wiedza o społ. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. II Upr. rośl. 14.00 TTR — s. II Hist. 14.50 Krajobrazy Polski kl. V. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Krąg. 16.55 Tik-Tak. 17.20 DT. 17.30 Los. Ex. i Super Lotka. 17.40 Studio Sport. 18.20 Film fab. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Krewniacy — film prod. ZSRR. 21.50 DT. 22.15 Poczta obywatelska. 23.00 Sport. 23.45 DT. 23.50 J. ros. (20).

Czwartek 20 III — 8.10 Fiz. kl. VII. 9.00 Praca-technika kl. I. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Telefon 110". 11.30 Szkoła dla rodziców. 11.45 Historia najbliższa. 12.00 Hist. kl. IV lic. 12.50 J. pol. kl. I lic. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s. IV J. pol. 14.50 Praca-technika kl. I. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 O mnie, o tobie, o nas — magazyn szkolny. 16.55 Był sobie człowiek — franc. serial anim. 17.20 DT. 17.30 Mówmy otwarcie. 17.55 Witryna. 18.05 Magazyn lotniczy. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Dom rodzinny. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Telefon 110" — film krym. NRD. 21.35 DT. 22.00 Interstudio. 23.00 M.Ś. w jeździe figur. na lodzie. 23.35 DT. 23.40 J. franc. (20).

Bielsk Podl. Zuchwały napad — radz. 17—18. Zagadka nieśmiertelności — ang. 19—23.
Czeremcha Dziecko Rosamory — USA 19. Wystarczy być — USA 22—23.
Czyże Miłość z listy przebojów — pol. Czy pasujemy do siebie — czes. 19—23.
Hajnówka Sprawa się rypła — pol. 22—23.
Michałowo Chrystus zatrzymał się w Eboli — wł. 18—20. Medium — pol. 21—23.
Mielnik Strefa graniczna — radz. 19—20. Ratunek dla miasta — bułg. 21—23.
Milejczyce Ponieważ się kochają — rum. Trzej świadkowie — czes. 19—23.
Nurzec Wujaszek Marion miliarderem — rum. 19. Roman i Magda — pol. 20—21. Spluwy i pestki — czes. 22—23.
Orla Horoskop szczęścia — czes. Wiosna, panie sierżancie — pol. 19—23.
Rajsk Vabank — pol. Sam na sam — pol. 19—23

„ТЫНЕВІЧАНКІ" Ў ГАРОДЧЫНЕ

Школьны будынак, які стаяў шмат гадоў у Гародчыне пусты, ад 1 верасня мінулага года зашумеў дзіцячымі галасамі. У адрамантаваны, прыгожы будынак перавялі школу з Янова, дзе змяшчалася яна ў цесных прыватных кватэрах. Адным словам, у гарадчанскай школе разгарэлася асветнае і культурнае жыццё.

25 студзеня ў школе наладзілі вечар. Найперш дзеці паказалі багатую праграму, а ў 17 гадзін выступіў калектыў „Тыневічанкі" з гадзіннай праграмай. Шмат людзей прыйшло з навакольных вёсак.

Пасля канцэрта дырэктар школы Зоф'я Снарская з мужам Янкам, солтыс Іван Сельвеструк з жонкай Данусяй і настаўнік Грыша Сельвеструк (абодва астатнія — родныя браты памершага Колі Сельвеструка — творцы калектыву „Тыневічанкі") у знак падзякі прынялі калектыў багатым пачастункам. Так споўнілася колішняя мара творцы і першага кіраўніка „Тыневічанак", каб паехаць у родную вёску і там паказаць свой калектыў. Думаем, што зычанне Колі споўнілася.

Каліна

ГМІННЫ АГЛЯД КАЛЯДНАЙ ПЕСНІ

Гмінны агляд каляднай песні адбыўся ў Нарве 26 студзеня. Арганізатарам была Ірэна Шастай — гмінны дырэктар ГОК у Нарве.

Клуб ад раніцы запоўніўся да апошняга месца. Прыехалі каляднікі з Андрыянак, з Трасцянкі, школьныя калектывы з Тыневіч Вялікіх і з Нарвы і калектыў „Тыневічанкі".

Першую грашовую ўзнагароду журы прызнала калектыву „Тыневічанкі", дзве рэчавыя ўзнагароды атрымалі калядныя калектывы з Трасцянкі і Андрыянак.

Школьнікі таксама прыгожа спявалі і атрымалі ўзнагароды.

Падзякаваў за гмінны агляд удзельнікам і арганізатарам бацюшка з Нарвы. Этнограф з Беластока сказаў, што такі агляд павінен адбывацца штогод і што ён ахвотна на кожны прыедзе.

А я ад сябе хачу сказаць, што столькі людзей на канцэртах у Нарве, колькі было на аглядзе, я яшчэ не бачыла.

Каліна

КАРНАВАЛЬНЫ БАЛЬ

8 лютага 1986 года ў святліцы Гайнаўскага прадпрыемства лясных машын адбыўся карнавальны баль. Арганізаваў яго гурток Польска-савецкай дружбы пры „Гаймаклесе" разам з гуртком ТППР лясных чыгунак. Усе людзі танцавалі аж да раніцы пад беларускія песні калектыву з Дубін. У перапынках між танцамі Сяргей Скепка вельмі цікава праводзіў розныя конкурсы. Таксама былі конкурсы ведаў аб Савецкім Саюзе і польска-савецкай дружбе. Увесь час у святліцы была прыемная атмасфера.

Гэтая сустрэча яшчэ раз даказала, што жыве вялікая і моцная сувязь паміж намі і СССР. Патрэбны часцей сустрэчы такога роду.

Важнае месца ў гэтай імпрэзе заняла латарэя талонаў на пакупку цяжка даступных хатніх прадметаў, такіх як пыласос, электрычныя грэлкі і іншыя. Латарэя карысталася вялікай папулярнасцю, а даход з яе 11.600 злотых арганізатары перадалі на фонд будовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху ў Гайнаўцы.

Варта назваць арганізатараў гэтай імпрэзы: Міхал Байко — старшыня гуртка ТППР пры нашым заводзе, Сяргей Скепка, Валянціна Асташэўская, Грыша Сурэль і Ян Новік.

Удзельнік балю **Г. Сурэль**

P.S Належнасць за гэту нататку перашліце на будову Музея беларускай культуры.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151 6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

380. Уладзімір Машынскі (ЗША) — 10 дол.
381. Браніслаў Даніловіч (ЗША) — 20 дол.
382. Адольф Субота (ЗША) — 10 дол.
383. Надзея Кудасава і Тамара Стагановіч-Кольба — папыральніцы беларускага народнага мастацтва ў Амерыцы — 100 дол.
384. Ала Орса-Рамана (ЗША) — 25 дол.
385. Кастусь Міранович (ЗША) — 5 дол.
386. Кастусь і Марыя Верабей (ЗША) — 10 дол.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:
у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Што гаварылася пра нашу гаспадарку на пасяджэнні ВРН — паведамляе Рудчык, а Валкавыцкі інфармуе аб тым, што было на навуковай сесіі ў гонар 30-годдзя БГКТ і „Нівы" • Пра знаходкі ў роднай даўніне М. Базылюк расказвае Леўчук • А. Барскі прыгадвае паслу Я. Чыквіну ягоныя абяцанні • У БССР у дзеянні ЭВМ, а што на Захадзе? • Ці зайздрасць — брыдкая рыса? — перапытвае Куптэль • З'езд карэспандэнтаў падштурхоўвае да роздумаў • Куды ходзіць дзявочае „мяса" — адкрывае Лукша • Як спявалі беларускія песні ў Гайнаўцы — апісвае Мордань • Пра сельскі дом пенсіянера ў Чараўках — расказвае Хмялеўскі • Рудчык апісвае тыповы лёс беларускай сям'і - ў пасляваенныя гады • Як гандлявалі калісьці і гандлююць сёння ў Орлі — апісвае Ляшчынскі • Ці ГС у Гайнаўцы ўздумаў узбагаціцца на вучнёўскіх грошыках? • „Зорка" • Соннік • Гумар.

— КАЛЯНДАР —

200 гадоў назад

22.3.1786 нар. Іахім Лелявель, польскі вучоны і палітычны дзеяч.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар Георгій Валкавыцкі

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
1. dla osób prawnych - instytucji i zakładów pracy:
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach;
— instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
— osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
— osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 395/86 r. Nakład 4.700 egz. R-4.

З чаго смяюцца суседзі

ТРЭНІРОЎКА

На падворку механізатара Пятра Рыгоравіча Неператкі шумна. Каля клуні бацька і трое сыноў. У руках Неператкі — секундамер. Пятро Рыгоравіч скоса пазірае то на цыферблат, то на сваіх хлопцаў.

— Пачалі! — раптам камандуе ён.

Браты зрываюцца з месца і стрымгалоў бягуць да дзвярэй клуні. Каля парога яны збіваюцца ў кучу. Уваход у клуню вузкі, і траім разам у сярэдзіну ніяк не трапіць. Кожны з хлопцаў крэкча, сапе, адштурхоўвае лакцямі саперніка.

Вось адзін з іх, павярнуўшыся бокам, ужо, можа, на палову тулава ўціснуўся ў прапахлае цыбуляй памяшканне. Але браты своечасова хапаюць яго за ногі і выцягваюць зноў на падворак. Усё пачынаецца спачатку.

Нарэшце, найбольш спрытны, сабраўшы ўсе сілы, робіць надзвычайны рывок і, раскідаўшы братоў, улятае ў клуню.

— Трыццаць секунд! — крычыць, спыніўшы секундамер, Пятро Рыгоравіч. — А трэба хаця б пятнаццаць. Заўтра ж нядзеля. Давай яшчэ раз!

Трэніроўка пасадкі на заўтрашні нядзельны аўтобус да райцэнтра працягваецца.

Ф. Сухоніс

НІЎКА

— На вашай ліцэнзіі не хапае аднаго подпісу.

ПАЕХАЛІ

Калі сям'я села абедаць, за акном мільганула постаць суседкі.

— Чэрці яе нясуць! — вылаялася маці. — Скажыце, дзеці, што мяне няма дома. Я паехала.

А сама схавалася пад сталом. Вось і суседка ў хату.

— А маці няма дома, — кажа найменшае. — Яны паехалі пад стол.

ПАРАДУ

— Сёння ў вас нейкі паганы выгляд. Усё-ткі пастарайцеся выконваць мае парады і не курыць больш пяці папяросаў у дзень.

— Так, так, пане доктар, але дасюль я зусім не курыў...

ВЫКЛЮЧЭННЕ

— Адзінае, што супярэчыць законам росту чалавечага арганізма, — гэта жывот, — даводзіў студэнт-медык на экзамене. — Той працягвае расці і пасля 25 гадоў.

ВЫЙСЦЕ ЗНОЙДЗЕНА

— Вы ўсё яшчэ захапляецеся спіртным?

— Так, бывае, праўда, у сне.

— Ну і як?

— Добра. Галава не баліць і бутэлькі здаваць не трэба.

РАСТЛУМАЧЫЎ

Сварацца маладажоны.

— Ты проста дзіўны чалавек! — здзіўляецца Магда. — Я абзываю цябе дурнем, ідыётам і ёлупам, а ты хоць бы вухам павёў!

— Ты ж ведаеш, дарагая, што я рыхтуюся да экзамену на футбольнага суддзю!

Кожнага, перад кім гнуў спіну, лічыў ліліпутам.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

— Гэтаму пану Дувалду заўсёды шчасціла...

— Што ты маеш на ўвазе?

— Еў ён вустрыц і праглынуў жамчужыну, ды такую каштоўную, што яе хапіла, каб аплаціць не толькі знаходжанне яго ў бальніцы, але і пахаванне!

*

Маці маладой дзяўчыны:

— Вы зрабілі прапанову маёй дачцэ. А чаму вы раней не звярнуліся да мяне?

— Прабачце, але ж я не ведаў, што і вы кахаеце мяне.

*

— Чаму ў зайца пярэднія ногі карацейшыя? — пытае адзін сябар другога.

Тут падышоў Кіндзюліс і сказаў:

— Таму што Бог стварыў яго ў канцы чацвёртага квартала.

МІНІВЕРШЫ

АДДАНЫ

Ён бацькам такі адданы:
— Нікуды ад вас, старыя!
І не думае з гадамі
Злезці ён з бацькоўскай шыі.

Сямён Оркін

БЕРАЖЛІВЫ

Натуры пазбягаў Пахом:
Не падвярэдзіцца б, маўляў.
І там, дзе трэба браць плячом,
Падножку толькі падстаўляў.

Андрэй Лешчанка

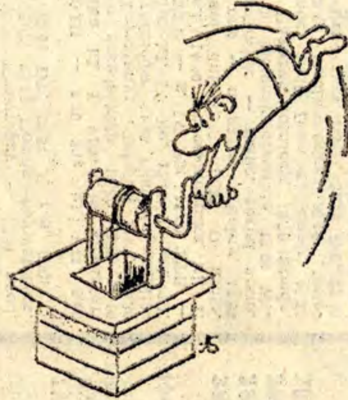
З „Весніка Задрыпоніі"

УРОКІ ВЫХАВАННЯ

В. Сідаронак за двойкі рэгулярна біў свайго сына да 8-га класа ўключна. Гэта прыкметна адбілася на фізічным развіцці хлопчыка — ён вырас моцным, мужным, трэніраваным і цяпер, будучы ўжо дарослым, часта сам лупцуе бацьку.

НАВІНКА

У Задрыпатэльне прыменены новы метад рамонту тэлевізараў. Цяпер ён цалкам залежыць ад лопнуўшага цярпення іх уладальнікаў.

Без слоў.

— Не разумею, чым табе не падабаецца мой падарак?

— Спыніся, імгненне.

Курёзы

ПРАФЕСАР ПАЎТАРАЕЦЦА

Фрыдрых Шрэдэр з Рэгенсбурга — высокапастаўлены юрыст. Ён загадвае кафедрай крымінальнага права, крымінальна-працэсуальнага кодэкса і ўсходняга права ў Рэгенсбургскім універсітэце. Аднак ён заслугоўвае больш кароткага тытула — „расіст". Газета „Франкфуртэр альгемайнэ" апублікавала цікавую прапанову гера прафесара: іншаземцаў, што жывуць у ФРГ, трэба за процізаконныя дзеянні караць больш жорстка, чым немцаў, за аналагічныя дзеянні. Дык жа іншаземцы, разважае прафесар Шрэдэр, у сябе на радзіме прывыклі да больш суровай кары, таму яны валодаюць „больш слабой уразлівасцю да пакаранняў".

Інакш, лупі нізшую расу ў хвост і ў грыву, іншых адносін гэтыя недачалавекі не разумеюць.

ПРАФЕСІЙНАЯ ЦІКАВАСЦЬ

У адной стакгольмскай бальніцы ля ложка хворага легкаатлета сядзеў лекар. Змераўшы тэмпературу хворага, ён паглядзеў на тэрмометр і занепакоена сказаў: „Сорак і адна дзясятая. Не, нават сорак і дзве дзесятых. Такое ў нашай бальніцы здараецца рэдка". Тут спартсмен прыўзняўся і спытаў: „А які рэкорд вашай бальніцы?".

Добры чалавек не конь, не спяшайся садзіцца на яго верхам.